

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΜΗΝΙΑΙΟΝ.

ΕΤΟΣ Α'. Αύγουστος 1882. ΤΕΥΧΟΣ ΣΤ'.

Η ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΣΟΦΙΑΣ

ΠΡΩΤΟΤΥΠΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΣ ΔΙΕΚΔΙΚΟΥΜΕΝΑΙ.

(Συνέχεια ιδ. Τεύχ. Γ'.)

Ἐς ἀναπτυχθῶμεν ἤδη καὶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου ζη-
τήματος, τὸ ὅποιον εἶναι καὶ τὸ μᾶλλον σπουδαῖον,

καὶ πλούσιον εἰς ἀντιπαραθετικά γεγονότα καὶ εἰς ἱστορικὰς μαρτυρίας. Ἡ πλήρης καὶ ἀκριβὴς τούτου λύσις, θέλει προκύψει ἐκ τῆς ἀντιπαραβολῆς τῶν Ἑλληνικῶν φώτων πρὸς τὰ τῶν Ἀνατολικῶν ἐθνῶν. Ὅθεν κατὰ πρῶτον θέλομεν ἀκροθιγῶς διεξέλθῃ τὴν πνευματικὴν τούτων κίνησιν κατὰ τὰς διαφοροὺς καὶ οὐσιώδεις αὐτῆς διευθύνσεις, ὡς διερμηνεύεται ὑπὸ τῶν ἐγκριτωτέρων φιλοσόφων καὶ Ἀνατολικῶν συγγραφέων.

Τὰ κυριώτερα ἀντικείμενα τῆς φιλοσοφίας ὄλων ἐν γένει τῶν Ἀνατολικῶν ἐθνῶν εἶναι ὁ Θεὸς ἢ ἡ θεογονία, ἢ δημιουργία τοῦ κόσμου ἢ ἡ κοσμογονία, ἢ ἐπιστήμη τῆς διοικήσεως ἢ ἡ πολιτικὴ, καὶ ἡ ἐπιστήμη τῶν ἠθῶν ἢ ἡ ἠθικὴ ἢ τὴν τέχνην ὀλίγον παρ' αὐτῶν ἐκαλλιεργεῖτο. Πάντα ὁμῶς τὰ ἀντικείμενα ταῦτα, καὶ ἰδίως τὰ θεογονικὰ καὶ κοσμογονικὰ συστήματα, εἶναι ἐν γένει ἀναμεμιγμένα καὶ κεκαλυμμένα μὲ ἐμβλήματα, ἀλληγορίας, μυστικισμοὺς καὶ πλάσματα φαντασιώδη, ἅτινα καθιστοῦν αὐτὰ σκοτεινὰ καὶ δυσερμήνευτα· ἔνεκα τούτου καὶ αἱ περὶ αὐτῶν γνῶμαι τῶν συγγραφέων εἶναι πολλάκις ἀντιφατικαί, ἂν καὶ τὰ συμπεράσματα αὐτῶν, καταλήγουν οὐσιωδῶς εἰς τὸ αὐτὸ κατὰ μᾶλλον ἢ ἥττον σημεῖον.

Ἡ θεογονία καὶ κοσμογονία τῶν Ἰνδῶν, παραδέχεται ὡς πρῶτον Θεὸν καὶ δημιουργὸν τοῦ παντός κατὰ τινὰς μὲν τὸν Βράμα, κατ' ἄλλους δὲ τὸν Βισνοῦ. Οὗτος ὁ Βισνοῦ ἀνεπαύετο κοιμώμενος ἐπὶ χίλια ἔτη ἐντὸς γαλακτώδους θαλάσσης, μόνος μὲ τὴν ἰσχὴν καὶ τὴν σοφίαν του, ὅτε ἐγερθεὶς ἐκ τοῦ βαθυτάτου ὕπνου του, ἀπεφάσισε νὰ δημιουργήσῃ τὸν κόσμον. Αἱ ἀκτῖνες τοῦ Θεοῦ Ἡλίου ἔκαμαν νὰ βλαστήσῃ ἄνθος τι ἐξ ἑνὸς δένδρου, ἀνασφύετος ἐπὶ τοῦ

ἄμφαλου του· ἐκ τοῦ ἄνθους ἐκείνου ἐγεννήθη ὁ Βράμας πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Βισνοῦ. Πολυπραγμονῶν ὁμῶς, καὶ θέλων νὰ ἐμβατεύσῃ εἰς τὸ μυστήριον τῆς γεννήσεώς του, κατεδικάσθη νὰ διαμμένη ἐντὸς τοῦ κάλυκος, ἕωσθ' ἀποτίσας ἐπὶ χίλια ἔτη τὴν ποινήν τῆς ἀθαδεΐας του, καὶ ἰκετεύσας τὸν αὐτουργὸν τῶν ἡμερῶν του, ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ κάλυκος, καὶ φωτισθεὶς ὑπὸ Θεοῦ φωτὸς, περιεβλήθη καὶ μὲ τὴν ἐξουσίαν νὰ περιορίσῃ τὰ περικαλύπτοντα τὴν σφαῖραν ὕδατα, καὶ νὰ παραγάγῃ καὶ δημιουργήσῃ τοὺς οὐρανοὺς, τὰς θλάσσας, τοὺς ἀνθρώπους, τὰ κτήνη καὶ τὰ φυτά.

Κατὰ τὴν γνώμην ὁμῶς ἐτέρων, οἱ πρῶτοι Θεοὶ τῶν Ἰνδῶν, οἵτινες ἀποτελοῦν καὶ τὴν τριάδα αὐτῶν (Trimurti), εἶναι πρῶτος ὁ μέγας Βράμας ὡς δημιουργικὴ δύναμις, δεύτερος ὁ Βισνοῦ ὡς συντηρητικὴ, καὶ τρίτος ὁ Σίβας ὡς καταστρεπτικὴ. Πλὴν τὸ κυριώτερον ἀντικείμενον, ἐπὶ τοῦ ὁποῦ ἀσχολοῦνται τὰ ἱερά, ποιητικὰ καὶ ἠθικὰ βιβλία τῶν Ἰνδῶν, καλούμενα Βέδαί, εἶναι αἱ ἄπειροι ἐν τῷ κόσμῳ μεταμορφώσεις καὶ ἐνσωματώσεις τοῦ Βισνοῦ. Ἐκ τούτου ἀπορρέουν καὶ αἱ ψυχαί, ἐπομένως μετέχουσαι καὶ ἐκ τῆς ἀθανασίας του, ὑπόκεινται καὶ εἰς τὰς μεταμορφώσεις καὶ ἐνσωματώσεις του, ἐκ τῶν ὁποίων προκύπτει καὶ τὸ δόγμα τῆς μετεμψυχώσεως, ἧτις διὰ τῆς διαδοχικῆς μεταβάσεως τῶν ἐκπεσμένων ψυχῶν ἐντὸς τῶν ὕλικῶν ὄντων, καθαρίζει αὐτάς.

Ἡ ὀρησκεία αὕτη τοῦ Βράμα, ἧτις καλεῖται Βραμισμὸς καὶ οἱ ἱερεῖς αὐτῆς Βραχμᾶνες, διηρέθη πρὸ χιλίων περίπου ἐτῶν π. χ. εἰς δύο ἀρχικὰς αἱρέσεις, τὴν τοῦ Βράμα ἢ Βραμισμοῦ, καὶ τὴν τοῦ Βούδα ἢ Βουδισμοῦ. Ὁ Βούδας οὗτος θεωρεῖται καὶ παρ' αὐτῶν τῶν Βραχμάνων, ὡς ἕτερον μεταμόρφωσις τοῦ

Βισνοῦ. Ὁ Βουδισμὸς ὅστις ὑπέστη μεγάλους πολέμους, καὶ ἐπεκτάθη βραδύτερον καὶ εἰς τὴν Σιναν καὶ τὸ Μογὸλ, προϋτίθετο νὰ ἐπαναγάγῃ τὴν θρησκείαν τῶν Ἰνδῶν εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς καθαρότητα.

Πάντη διάφοροι ἦσαν αἱ περὶ Θεοῦ καὶ δημιουργίας θρησκευτικαὶ δοξασίαι τῶν Ἀσσυρίων, τῶν ὁποίων οἱ ἱερεῖς ἐκαλοῦντο Χαλδαῖοι. Κατὰ τὰς δοξασίας αὐτῶν, ἂν δὲν ἦναι ἀπόκρυφοι, τὰ σκότη τῶν ὑδάτων ἀπετέλουν καταρχὰς τὸν κόσμον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξήρχοντο τερατώδη ζῶα, καὶ κατόπιν τούτων ἄνθρωποι πτερωτοὶ, δικέφαλοι καὶ ἔρμαφρόδιτοι. Γυνή τις ὀνόματι Ὅμορῶξα ἐβασίλευεν ἐπὶ τοῦ παραδόξου τούτου κόσμου, τὸν ὅποιον ὁ Βῆλος διεχώρισεν εἰς δύο μέρη, ἐξ ὧν τὸ μὲν ἐγίνε γῆ, τὸ δὲ οὐρανός· ἀκολούθως διὰ τοῦ αἵματος κατωτέρου τινός Θεοῦ, ἐγονιμοποίησε τὴν γῆν, ἣτις ἐβλάστησε τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ κτήνη, καθ' ἣν καὶ ἤδη ἔχουν μορφήν· ἐπλούτησε δὲ καὶ τὸν οὐρανὸν μὲ τοὺς ἀστέρας, τὸν Ἥλιον, τὴν Σελήνην καὶ τοὺς πλανήτας. Ὅθεν αἱ κυρίως λατρευόμεναι ὑπ' αὐτῶν θεότητες ἦσαν ὁ Βῆλος καὶ ἡ Μύλιττα, ἣτις παρίστανεν ἴσως τὴν Ὅμορῶξαν, ἡ κατὰ τὸν Ἡρόδοτον τὴν Ἀφροδίτην, πλὴν ἐλάτρευον καὶ τὸν Ἥλιον, τὴν Σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας. Ἐνεκα δὲ τῆς λατρείας τῶν ταύτης ἀνήκον εἰς τὴν αἵρεσιν τοῦ Σαβεΐσμου, ἣτις κατ' ἀντίθεσιν ἐκείνης τῶν Μάγων τῆς Περσίας θεοποιούσης τὸ πῦρ, ἐλάτρευε τὰ εἰδῶλα καὶ τὰς δυνάμεις τῆς φύσεως.

Ἀπέχοντες τοῦ ν' ἀσχοληθῶμεν περὶ τῆς θεογονίας καὶ κοσμογονίας τῶν Ἑβραίων, ὡς ἤδη πασιγνώστων, καὶ ἔνεκα τοῦ ἱεροπρεποῦς αὐτῶν χαρακτήρος υἱοθετηθειῶν καὶ ὑπὸ τοῦ χριστιανισμοῦ, μεταβαίνομεν εἰς τὰς τῶν Φοινίκων, ἂν καὶ τινες θεωροῦν

καὶ ταύτας ὡς ὑπόπτους καὶ ἀποκρύφους. Τὸ πνεῦμα, κατὰ τὴν θεοσοφίαν τῶν Φοινίκων, ἐνωθὲν μετὰ τοῦ ἀέρος, ἐγέννησε τὴν Ἰλὺν, ἥτοι μίγμα τι ὑδατῶδες ἢ ἐλώδες, ἐξ οὗ προέκυψαν ὅλα τὰ ὄντα τοῦ κόσμου. Καταρχὰς ἐβασίλευεν ἐπὶ τοῦ κόσμου τούτου ὁ Ἐλίων ἢ ὁ Ὑψιστος, ὅστις κατὰ κείνους ἐντὸς τῶν κόλπων τοῦ φωτός· σύζυγος αὐτοῦ ἦτον ἡ Βεροῦθ, μετὰ τῆς ὁποίας ἐγέννησε τὸν Οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ἐξ ὧν ἀκολούθως προέκυψε πολυάριθμος τεκνογονία. Ὁ Ὑψιστος φονευθεὶς ὑπὸ ἀγρίων ζώων, ἀπεθνήθη ὑπὸ τῶν ἀπογόνων του. Εἷς ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὁ Ἴλος, ἐγέννησε τὴν Ἀστάρτην, ἣτις κατὰ τινες εἶναι ἡ Ἀφροδίτη τῶν Ἑλλήνων. Ἡ Ἀστάρτη ἦτον ἡ κυριώτερα Θεὰ, λατρευομένη ὑπὸ τῶν Φοινίκων, ὡς ἡ Βαβανὴ ἢ Δουργὰ ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν.

Οἱ Πέρσαι κατὰ τὰ ἱερὰ βιβλία (Zend-Avesta) τοῦ Ζωροάστρου, Μήδου τὴν καταγωγὴν, καὶ ἀκμάσαντος ἐπὶ Δαρείου τοῦ Ἰστάσπου, ἀνεγνώριζον πρώτιστόν τι ὄν ἰσχυρότατον καὶ ἀπειρον, ἐκ τοῦ ὁποίου προέκυψαν ἀπ' αἰῶνος διὰ μόνου τοῦ δημιουργικοῦ λόγου δύο ἀρχαί, ἡ τοῦ Ὀρμούσδ καὶ ἡ τοῦ Ἀριμάν. Ἡ δὴ αὐτὴ μετὰ τοῦ δημιουργήσαντος αὐτὴν ὄντος, ἀποτελεῖ τὴν θρησκευτικὴν Τριάδα τῶν Περσῶν. Ὁ Ὀρμούσδ ἢ Ὀρομάσδης ἀντιπροσωπεύει τὸ καθαρὸν καὶ ἀτελεύτητον φῶς, τὴν σοφίαν, τὴν τελειότητα καὶ τὴν δημιουργίαν παντός ἀγαθοῦ· ὁ δὲ Ἀριμάν ἢ Ἀριμάνης, τὸ σκότος καὶ τὴν παραγωγὴν παντός κακοῦ.

Αἱ δύο αὗται Ἀρχαὶ διατελοῦσαι εἰς ἀένναον ἀλληλομαχίαν, θέλουν ἐπὶ τέλος καταλήξαι εἰς τὴν ὑπερίσχυσιν τοῦ Ὀρμούσδ, καὶ τὴν εἰς τὸ ἀγαθὸν μεταβολὴν τοῦ Ἀριμάν, μετὰ παρέλευσιν τεσσάρων

περιόδων, ἤτοι δώδεκα χιλιάδων ἐτῶν. Ὁ Ὀρμούσδ εἶναι ὁ δημιουργὸς τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν, αἵτινες κατοικοῦν εἰς τοὺς Οὐρανοὺς πρὶν νὰ ἐνσαρκωθῶσιν εἰς τοὺς θνητοὺς, καὶ ἀπέρχονται μετὰ θάνατον ἢ εἰς τὰς σκηνὰς τῶν μακαρίων, ἢ ὑπὸ τὰ πυκνὰ σκόπη τῆς γῆς· θελοῦν δὲ πάλιν ἀναστηθῆ ἐνσωματωμέναι, ὡς θέλει ἀναγεννηθῆ καὶ ἅπας ὁ κόσμος, ὅταν ὑπερισχύσῃ ὁ Ὀρμούσδ κατὰ τοῦ Ἀριμάν. Τοιαῦτα εἶναι τὰ θρησκευτικὰ δόγματα τῶν Περσῶν· οἱ δὲ ἰερεῖς αὐτῶν ἐκαλοῦντο Μάγοι. Ἐλάτρευον ἀνέκαθεν τὸ πῦρ, ὡς παριστάνον τὸ καθαρώτατον καὶ αἰώνιον φῶς τοῦ Ὀρμούσδ, ἐνεκα τούτου τὸ διετήρουν καὶ ἀσβεστον. Ἐξεστράπησαν ὁμῶς ἀκολούθως καὶ εἰς τὴν ἀστρολατρείαν τοῦ Σαβεΐσμου. Μεταξὺ δὲ τῶν κυριωτέρων αὐτῶν θεοτήτων ἐλάτρευον καὶ τὴν Θεάν Μίτραν, ἥτις κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, ἀντιστοιχοῦσε μετὰ τὴν τῶν Ἑλλήνων Ἀφροδίτην.

Τὰ κλασικὰ ἢ ἱερά βιβλία τῶν Σινῶν εἶναι, κατὰ τὸν Δάβις, ἐννέα, 4, καλούμενα ἀπλῶς βιβλία, καὶ 5, ὀνομαζόμενα κανονικὰ βιβλία. Αὐτουργὸς ἢ συλλέκτης αὐτῶν νομίζεται ὁ Κομφύκιος, ὅστις ἤκμαζε περὶ τὴν 5^η· ἑκατονταετηρίδα π. γ. καὶ ὁ σχολιαστὴς τούτου Μέντσιος (Meng-tsen), ὅστις ἐζη μετὰ ἓνα αἰῶνα ἀπὸ τὸν Κομφύκιον. Ὁ μέγας οὗτος ἀνὴρ τῶν Σινῶν, ὅστις λατρεύεται καὶ μὲ θείας τιμᾶς, εἶναι μᾶλλον πολιτικὸς καὶ ἠθικὸς φιλόσοφος ἢ θρησκείας διδάσκαλος. Μόνον τὸ 5^{ον} καὶ τελευταῖον κανονικὸν αὐτοῦ βιβλίον, διαπραγματεύεται μετὰ δυσνοήτου μυστικισμοῦ περὶ δημιουργίας, καὶ περὶ συνεχῶν τῆς φύσεως μεταβολῶν, κατὰ τὰς παναρχαίας τῶν Σινῶν θρησκευτικὰς δοξασίας.

Ὁ Ταϊ χί, ἢ Ταο - τσέ, ἢ μέγας Ταο, εἶναι ἡ ἀρ-

χή παντὸς πράγματος, Ὁν ἀσώματον, ἀμορφον, ἀκατάληπτον, καὶ ὑπεράνω τοῦ ὁποίου οὐδὲν ὑπάρχει μυστήριον. Οὗτος ὁ Ταο ἐδημιούργησε τὸν Ὑιάνκ καὶ τὴν Ὑιήν (yang καὶ yin), ἢ τὸν Ἥλιον καὶ τὴν Σελήνην, ἄρρεν ὄντ. καὶ θήλυ, ἐξ ὧν ἐγεννήθησαν ὅλα τὰ ὄντα. Ὁθεν καὶ εἰς ἀπασαν τὴν φύσιν εἴτε ἐμψυχον, εἴτε ἀψυχον, ὅλα τὰ ὄντα διακρίνονται εἰς ἄρσεν καὶ θήλυ· ὡς καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ ἀριθμοὶ ἔχουν τὸ γένος των, διότι ἡ μὲν μονὰς καὶ οἱ περιττοὶ ἀριθμοὶ εἶναι γένους ἀρσενικοῦ, ἡ δὲ δυὰς καὶ οἱ ἄρτιοι ἀριθμοὶ γένους θηλυκοῦ. Τὸ σύστημα τοῦτο, τὸ ὁποῖον ὁ Δεγερανδῶ καὶ ἕτεροι λίαν κατὰλήλως ὀνομάζουν Ἑρμαφρόδιτον, ἢ ἀνδρογύνειον (sexuel) παγκόσμιον σύστημα, ἐπικρατεῖ εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῶν Σινικῶν γνώσεων, παντοῦ ἀνακλύπτει ἄρρεν καὶ θήλυ, καὶ εἰς αὐτὰς ἀκόμη τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας.

Λατρεύουν δὲ ἐκτὸς τῶν θεοτήτων τούτων, καὶ τὸν οὐρανόν, καὶ τὴν γῆν καὶ τοὺς ἀστέρας. Τὸν οὐρανόν θεωροῦν καὶ ὡς ὑπέρτατον Ὁν, τὸ ὁποῖον διανέμει τὰς ἀμοιβὰς, καὶ ὑπὸ τοιαύτην ἐννοίαν καλεῖται καὶ ὁ αὐτοκράτωρ υἱὸς τοῦ Οὐρανοῦ. Ὀνομάζουν προσέτι τὸν μὲν οὐρανόν σεβασμιον πατέρα, τὴν δὲ γῆν σεβασμίαν μητέρα, διότι ἐκ τῆς ἐνώσεως των ἐδημιουργήθησαν ὅλα τὰ ἐπίγεια πράγματα. Μέγιστος ἀρχιερεὺς τῆς θρησκείας τοῦ κράτους εἶναι ὁ αὐτοκράτωρ, καὶ ὑφιστάμενοι τούτου ἱερεῖς εἶναι οἱ ἀντιβασιλεῖς, καὶ οἱ Μανδαρῖνοι, οἱ πολιτικῆς ἄνδρες, καὶ ὅλον τὸ πλῆθος τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀξιωματικῶν.

Ὁ Κομφουκισμὸς οὗτος εἶναι ἡ ὀρθοδοξία τῶν Σινῶν, ἢ ἐπικρατοῦσα τοῦ κράτους θρησκεία, διότι ἐκτὸς ταύτης ὑπάρχουν καὶ δύο ἕτεραι μεγάλαι ἀνε-

χόμεναι αἰρέσεις, ἢ τοῦ Φῶ ἢ Ἰνδικοῦ Βουδισμού, καὶ ἢ τοῦ Ταῦ μόνου ἢ τοῦ πνευματισμοῦ.

Ἡ τάξις τῶν ἱερέων τῆς Αἰγύπτου, οὕσα μόνη κάτοχος τῶν γνώσεων καὶ τῶν ἱερῶν βελίων, συντεταγμένων δι' ἱερογλυφικῶν, καὶ ἀπαγορεύουσα πᾶσαν ἐρμηνείαν καὶ διάδοσιν αὐτῶν, καθίστανε καὶ τὴν σοφίαν τῆς ἀποκλειστικῆς καὶ μυστηριώδους, ἕνεκα τούτου αἱ περὶ κοσμογονίας καὶ θεογονίας τῶν Αἰγυπτίων ἀρχαῖαι δοξασίαι, εἶναι καὶ μᾶλλον σκοτεινὰ καὶ δυσεξήγητοι.

Τὸ πᾶν ἦτο κατ' αὐτοῦς ἀνέκαθεν χάος καὶ σύγχυσις· οὐρανὸς καὶ γῆ μεμιγμένα ἀπετέλουν ἐν μόνον ἄθροισμα ἢ σῶμα· τὸ δὲ ἐλαφρύτερον μέρος τῆς ὕλης ταύτης, ὁ ἀήρ, ἐπνευματοποιεῖτο βαθμηδόν. Ἐκ τοῦ ἀέρος ἐλαφρύτερον ἐξήρχετο τὸ πνεῦμα, καὶ ἐκ τοῦ πνεύματος ἐλαφρύτερος ἐξήρχετο ὁ νοῦς ἢ ἡ διάνοια, ἣν ἐκάλουν Κνάφ, ἢ Κνέφ, Θεὸν Οὐσιάρχην ἢ ἀρχηγὸν τῆς ὕλης οὐσίας, πνευματοποιηθέντα καὶ θεοποιηθέντα. Οὗτος ὁ Κνάφ ἢ οὐσιάρχης Θεὸς ἔχων τὴν δημιουργικὴν δύναμιν καὶ τὴν πρώτην ὕλην, ἐδημιούργησε τὸ πᾶν.

Ἐκ δὲ τῶν λατρευομένων Θεῶν των, ὁ μὲν Ὅσιρις, τοῦ ὁποίου ἀντίπαλος ἦτον ὁ Θεὸς τοῦ κακοῦ Τυφῶν, φέρων σχῆμα ἀνθρώπου καὶ κεφαλὴν ἱέρακος παρίστανε τὴν δημιουργικὴν δύναμιν, ἢ δὲ Ἴσις μετὰ τοῦ ἐντός τῶν κόλπων τῆς υἱοῦ τῆς Ὄρου τὴν πρώτην ὕλην, δηλ. τὴν παθητικὴν ἀρχὴν τῆς γεννήσεως. Ὁ Θῶτ ἢ Θῶθ, ὁ Ἑρμῆς, ὁ Ἡρακλῆς, ὁ Ὄρος ἦσαν ἥρωες ἀποθεωθέντες. Πλὴν μὲ τὸν καιρὸν ἐξετράπη καὶ ἡ λατρεία αὐτῆ τῶν Αἰγυπτίων εἰς τὸν Σαβεισμὸν καὶ τὸν Φετικισμὸν ἢ τὴν λατρείαν διαφόρων ζώων, χόρτων κ. λ.

Τὸ δὲ δόγμα τῆς μετεμψυχώσεως ἦτο παραδεδεγμένον ὑπ' αὐτῶν ὡς σύμβολον τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, καὶ τῶν μετὰ θάνατον ἀπολαυῶν αὐτῆς, ἀναλόγως τῶν ἐν τῷ βίῳ πράξεών της, διότι ἢ μὲν ἀγαθὴ καὶ δικαία μετεμψυχόνετο εἰς καλὰ, ἢ δὲ φαύλη καὶ ἀδικος εἰς κακὰ ζῶα.

Τῶν Λιβύων τέλος, ὀνόματα μόνον τινῶν αὐτῶν Θεοτήτων γνωρίζομεν, δοξασίας περὶ Θεοῦ καὶ περὶ κόσμου δὲν ἔχομεν, διότι τοιαύτας λαοὶ νομάδες καὶ ὄλως βάρβαροι δὲν μᾶς ἐκληροδότησαν. Οἱ Λίβυες οὗτοι, περὶ ὧν ἐνταῦθα ὁ λόγος, δὲν εἶναι ἢ τὴν χώραν ἅπασαν τῆς Ἀφρικῆς νεμόμενοι, ἀλλ' οἱ μετὰ τὴν Αἴγυπτον μέχρι τοῦ στενοῦ τῶν Γαδεύρων οἰκοῦντες, διότι οἱ ἀρχαῖοι ἐκάλουν Λιβύαν ἅπασαν τὴν Ἀφρικὴν, ἣν ὀροθετοῦσαν καὶ ἀπὸ τὸ Κανωβικὸν στόμα τοῦ Νεῖλου μέχρι τῶν Γαδεύρων. Οὕτω ὀρίζουν αὐτὴν Διονύσιος ὁ Περιηγητὴς καὶ ὁ Σχολιαστὴς αὐτοῦ Εὐστάθιος· « ὅτι πέρατα Λιβύης ἐσπέριον μὲν τὰ » Γάδειρα· ἐφ' ὧν δὲ τὸ Κανωβικὸν στόμα τοῦ Νεῖ- » λου. » Οἱ μετὰ τὴν Αἴγυπτον λοιπὸν Λίβυες, διεκρίνοντο, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, εἰς διάφορα γένη· « Λιβύων γὰρ δὴ ἔθνεα πολλὰ καὶ παντοῖά ἐστι, » ἐξ ὧν τὰ μὲν ἔζων βίον νομαδικόν, τὰ δὲ μᾶλλον γε- » ωργικόν· « οὕτω μὲν, λέγει ὁ μνησθεὶς ἱστορικὸς, μέ- » χρι τῆς Τριτωνίδος λίμνης ἀπ' Αἰγύπτου νομάδες » εἰσὶ κροεφάγοι τε καὶ γαλακτοπόται Λίβυες· τὸ δὲ » πρὸς ἐσπέρας τῆς Τριτωνίδος λίμνης, οὐκ ἔτι νο- » μάδες Λίβυες. » Οἱ νόμοι καὶ τὰ ἥθη των ἦσαν μὲν ποικίλα ὡς ἦσαν καὶ τὰ γένη των, πλὴν ὅλα βάρβαρα καὶ τινα ὀλίγον κόσμια. Οἱ Θεοὶ εἰς τοὺς ὁποίους πάντες ἐπίστευον καὶ ἐθυσίαζον, ἦσαν ὁ Ἡ- » λιος καὶ ἡ Σελήνη. « Θύουσι δὲ ἡλίῳ καὶ σελήνῃ μου-

« νοῖσι τοῦτοισι μὲν ὧν πάντες Λίβες θύουσι. »
 Μόνοι οἱ περὶ τὴν Τριτωνίδα λίμνην Ἀγροεῖς καὶ Μά-
 γλους, ἤ γιν ἑνωμένοι ἐορτὴν τῆς Ἀθηνᾶς, καὶ ἐλά-
 ττους προσηύει τὸν Τρίωνα καὶ τὸν Ηρακλεῖδωνα, περὶ
 ὧν καὶ κατωτέρω θελοῦμεν ἀναπτύχθῃ.

Τοιαύτη εἶναι ἐν κερφαλαίῳ ἡ κοσμογονικὴ καὶ
 Θεογονικὴ τῶν Ἀνατολικῶν ἔθνων σοφία, ποικίλη,
 σαρκεῖν, περὶπεπλεγμένη καὶ πλήρης ἀλληγοριῶν
 καὶ μυστικισμῶν. Κυριον ὅμως καὶ ἀξιοσημείωτον
 αὐτῆς γυμναστικτικὸν εἶναι, ὅτι ἔχει ἰδίαν φυσιο-
 γνομίαν εἰς ἕκαστον ἔθνος· ἔχει μὲν τι κοινόν, μά-
 λιστα ὡς πρὸς τὴν πρώτην μορφήν τοῦ κόσμου, πλὴν
 καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἔχει ἰδίαν ἀνάπτυξιν, κατασκευὴν
 καὶ ποσωπικόν.

Ἡ δὲ πολιτικὴ καὶ ἠθικὴ τῶν ἔθνων αὐτῶν φιλο-
 σοφία, φέρει μὲν καὶ αὐτὴ παντοῦ τὸν γυμναστικὸν
 τῆς θείας ἀποκαλύψεως, καὶ συνήθως τὴν ἀλληγορι-
 κὴν μορφήν, ἀλλ' εἶναι μάλινον ὁμοιόμορφος καὶ κοι-
 νή. Ἡ ἔλλογος ὁμῶς καὶ προσθευτικὴ ἀνάπτυξις, ὡς
 καὶ ὁ ἐπιτηθευτικὸς τύπος εἶναι πάντῃ ἀλλότρια ἐξ
 αὐτῆς. Δόγματα πολιτικὰ μεχρονωμένα, παραδειγ-
 μένα ἢ τὸν ἀρχαῖον ἀπολυτισμόν, ἢ τὸν ὅπως οὖν
 συγκερατῆμενον ἐκ τῶν ἱερατικῶν ἢ ἀριστοκρατικῶν
 τῆξεων, καὶ ἀρχαῖα ἠθικὰ ἐν γένει μὲν ὄρθαι, ὅτις
 καὶ πολιτικῶς ὁμοίαι μὲ τὰς τοῦ Χριστιανισμοῦ, πλὴν
 ἀγνῶστοι ἀνευ θεσμοῦ καὶ ἀλλοτρίου, ἴσως ἂν
 ἀπλῶς πρακτικὰ, ὄψεις καὶ παροίμια, ὑπὸ ποιη-
 τικῆς φαντασίας περιβαλλόμενα, εἶναι ὅλη αὐτῶν ἡ
 πολιτικὴ καὶ ἠθικὴ φιλοσοφία· τύπος ἀεπιστημονι-
 κὸς καὶ ἀσχυρὸς, ὅστις ἐπιχρᾶται εἰς ὅλα τῶν Ἀνα-
 τολικῶν ἔθνων τὰ διανοητικὰ προϊόντα, μὴ ἐξαιρου-
 μένων καὶ τῶν ὠρχαίων τρυφῶν, αἰτίας ἀπέμειναν

πάντοτε καὶ διατελοῦν εἰσέτι ἄξιοι καὶ εἰς νηπιώδη
 κατὰστασιν.

Τὸ δὲ πάντων μέγιστον καὶ συνάμα λυττόν διὰ
 τὴν ἀνθρωπότητα φαινόμενον, εἶναι ἡ στασιμότης καὶ
 ἡ ἐλλειψὺς πάρος προοδευτικῆς κινήσεως καὶ τελειο-
 ποιήσεως ὅλων τῶν ἀνατολικῶν ἔθνων. Ἰνέες καὶ μά-
 λιστα οἱ ἀντιδόξουτες, ἀποδίδουν τό φαινόμενον τοῦ-
 το εἰς τὸ κλίμα, καὶ κυρίως εἰς τὸν κοινωνικόν καὶ
 πολιτικόν αὐτῶν ὄργανισμόν· πλὴν ὁ εἰδικὸς εὖτος
 λόγος, οὔτε λυεῖ, οὔτε μεταβάλλει τὸ πρόβλημα, τὸ
 ὅποιον μένει σταθερὸν ἀπέναντι τόσων ἐτέρων ἀνα-
 τροπῶν, αἵτινες ἐκ διαλειμμάτων συνέδρασαν εἰς τὰ
 ἔθνη ἐκείνα. Ἡ φιλοσοφία τῶν καὶ ἐν γένει πᾶσα αὐ-
 τῶν ἠθικὴ κίνησις, εἶναι στερεότυποι, διατελοῦν καὶ
 σήμερον, ὅποια ἦσαν καὶ πρὸ πολλῶν αἰώνων, ἀμορ-
 φοί, ἀλάξουτοι, περιωρισμένα, καὶ πλήρεις ἠρωτικου-
 τικοῦ μυστικισμοῦ. Ἐνεκα τοῦτου ἀν καὶ ἀρχαϊστά-
 ται, ὡς τινες φρονοῦν, οὔτε ἐκ τῶν ὄρων τῶν ἐξῆλι-
 θον, οὔτε κατακτήσεις ἐκάμαν, οὔτε ὁ λοιπὸς κό-
 σμος, καίτοι μετὰ Χριστὸν συνεσχετίσθη μάλινον μὲ
 τὰ ἔθνη αὐτὰ, ἐπηρεάσθη ἐκ τῆς σοφίας τῶν, ἢ ἐ-
 συμπάθησε μὲ τὸν πολιτισμὸν τῶν καὶ οὗτος καὶ
 ἐκείνη ἔμειναν ἀμετάδλητα, ἢ τροπολογοῦνται κατὰ
 τὴν βαθμῆδόν ὑπὸ τοῦ Χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ.

Μ' ὅλον τοῦτο οὐδεὶς ἀμφισβητεῖ ἢ δύναται ποτε
 ν' ἀμφισβητήσῃ ὅτι τὰ ἔθνη ἐκείνα, ἢ τοὺς ἀριστο-
 τὰ πλείστα ἐξ αὐτῶν, δὲν εἶχον καὶ δὲν ἔχουσιν μίαν
 ἰδίαν φιλοσοφίαν καὶ τίνα πολιτισμὸν· πλὴν οὐδεὶς
 ἐπίσης δύναται νὰ διαφιλονεύσῃ ὅτι ἀμφότερα ταῦ-
 τα δὲν ἔμειναν ἀκίνητα, ἐγκλιεῖσθαι εἰς τὸν γάλλω-
 κά των ὡς ἀνθη νοσερά, καὶ ἀποκλειστικὰ αὐτῶν μὲ-
 νον τῶν ἔθνων. Οἱ δὲ ὑποτιθέμενοι ὡς μεταδοθέντες

ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα μικροὶ καὶ μεμονωμένως σπινθηρες, ἀν καὶ μεθ' ὅσα ἀνεπτύξαμεν παρεδέχοντο ὡς ἀληθεῖς, οὐδέποτε ἠδύναντο νὰ ἐκλειφθῶσι καὶ ὡς πρῶτα σπέρματα τῆς σοφίας, ἢ μετέγγυσις τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἐπὶ ἀγρίας ἢ βαρβάρου χώρας, διότι ἄλλως καὶ αὕτη ἤθελεν ὁμοιάζει μὲ τὰ ἔθνη ἐκεῖνα, καὶ κατὰ τὴν θρησκευτικὴν καὶ φιλοσοφικὴν μόρφωσιν, καὶ κατὰ τὴν ἐπιδεκτικότητά, καὶ κατὰ τὴν νηπιότητά καὶ στασιμότητα τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέχνης.

Ἄς ἐπιστήσωμεν ἤδη τὰς ἐρεῦνας μας καὶ ἐπὶ τῆς ἀνάκαθεν σοφίας καὶ πάσης ἐν γένει γνώσεως τῶν Ἑλλήνων, ὅπως ἐκ τῆς ἀντιπαραθέσεως αὐτῶν μὲ τὰς τῶν Ἀνατολικῶν ἐθνῶν προκύψῃ ἀριδῆλως τὸ ἄδικον, τὸ ἐμπαθὲς καὶ ἀλλόκοτον τῆς δοξασίας, ὅσων πειρῶνται ν' ἀποδώσωσιν εἰς τὰ ὅλως αὐτοφυῆ καὶ πρωτότυπα Ἑλληνικὰ φῶτα, ἀλλοτρίαν, ἀγνωστον, καὶ παρὰ φύσιν καταγωγὴν καὶ πατρότητα. Τὸ κοσμογονικὸν καὶ θεογονικὸν καὶ τούτων σύστημα, δὲν εἶναι μὲν ἀμιγῆς ἀπὸ ἀλληγορίας, εἶναι ὅμως ξένον ἀπὸ μυστικισμοῦς, ἐμβλήματα, ἱερογλυφικοῦς γρίφους καὶ μεταφυσικὰς θεωρίας· αὐτὸ εἶναι ἀπεναντίας ἐν τῇ ἀναπτύξει τοῦ ἀπλοῦς, σαφῆς, εὐληπτον, διδακτικόν, καὶ πάροχον πλείστης γοητείας καὶ μεγαλείου.

Ἄν καὶ ἀποδίδωνται εἰς πολλοὺς ἀρχαίους κοσμογονίαι, ὡς εἰς τὸν Ὀρφέα, Εὐμόλπον, Θάμυριν, Ἀμφίονα, Φερεκύδην, Μέλαμπον, Ἐπιμενίδην καὶ ἑτέρους, πρῶτος ὅμως ὁ Λίνος σύγχρονος καὶ διδάσκαλος τοῦ Ἡρακλέους, ἔγραψεν ἐκτενέστερον, ὡς ἀναφέρει Διογένης ὁ Λαέρτιος περὶ Γενέσεως τοῦ κόσμου· ἀλλὰ δυστυχῶς τὸ σύγγραμμά του, τὸ ὅποιον ἤρχιζεν οὕτως· « Ὑπῆρξεν ἐποχὴ καθ' ἣν

τὰ πάντα ἐδημιουργήθησαν, » ἀπωλέσθη ὑπὸ τοῦ χρόνου. Ἄλλ' ἐάν κατὰ τὴν γνώμην τινῶν θεωρηθῇ ὡς ἀπομίμησις αὐτοῦ ἢ τοῦ Ὀρφέως, τὸ περὶ Κόσμου βιβλίον τοῦ Ῥωμαίου Ἀπουλεγίου, ἀκμάσαντος περὶ τὴν δευτέραν ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, ὁ Ζεὺς εἶναι κατ' αὐτὸ ἡ ἀρχὴ, τὸ μέσον καὶ τὸ τέλος ὄλων τῶν πραγμάτων, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου.

- « Primus cunctorum est et jupiter ultimus idem »
- » Jupiter et capus et medius est, sunt ex jove cuncti, »
- » Spiritus est cunctus. . . . . »
- » Cunctorum rex est princepsque et originis auctor. »

Ἠλὴν ἃς ἀφήσωμεν τὰ ἀτελεῆ καὶ σποραδικὰ ταῦτα λείψανα, ἅτινα ἀμυδρὸν μόνον φῶς διαχέουσι καὶ ἃς λάβωμεν ἀνὰ χεῖρας τὸν πατέρα καὶ θεματοφύλακα τῆς ἀρχαίας σοφίας Ὅμηρον, καὶ τὸν κατὰ τὸν Ἡρόδοτον σύγχρονον τούτου Ἡσίοδον, ὅστις εἶναι καὶ ὁ κανονικώτερος καὶ πληρέστερος συγγραφεὺς τῶν περὶ κοσμογονίας καὶ θεογονίας παναρχαίων τῶν Ἑλλήνων δοξασιῶν.

Καταρχὰς μὲν ὑπῆρχε, λέγει ὁ Ἡσίοδος, τὸ Χάος, ἀκολούθως ἐγένετο ἡ Γῆ, ὁ Τάρταρος καὶ ὁ Ἔρως, ὁ κάλλιστος τῶν θεῶν. Ἐκ τοῦ Χάους ἐξῆλθε τὸ Ἐρεβος καὶ ἡ Νύξ, καὶ ἐκ τῶν δύο τούτων καὶ τοῦ Ἐρωτος, ἦτοι τῆς διανοίας, ὁ Αἰθήρ καὶ ἡ Ἡμέρα. Ἡ δὲ Γῆ ἀνευ ἐπιμέρου φιλότητος, παρήγαγε τὸν ἑναστρον Οὐρανὸν ἑδρα τῶν θεῶν, τὰ ὑψηλὰ Ὄρη ἐνδοιαιτήματα τῶν Νυμφῶν, καὶ τὸ ἄγονον πέλαγος. « ἀτρόγητον πέλαγος » Ἐπειτα εὐνηθεῖσα μετὰ τοῦ Οὐρανοῦ, ἐγέννησε τοὺς καλουμένους Τιτάνας, Ὄκτα-

νόν, Κοϊόν, Ὑπερίονα, Κρείον καὶ Ἰαπετόν, καὶ τὰς Τιτανίδας Ῥέαν, Θέμιν, Μνημοσύνην καὶ ἑτέρας τελευταῖον δὲ τὸν Κρόνον, δεινότερον πάντων καὶ μισοπάτορα. Ἀκολούθως ἐγέννησε τοὺς Κύκλωπας Βρόντην, Στερόπην, Ἄργην καὶ Πολύφημον, τοὺς ἐκατόγχειρας Κόττον, Βριάρεον καὶ Γύην, καὶ ἐπὶ τέλους ἐκ τοῦ ἐπ' αὐτῆς τῆς Γῆς χυθέντος αἵματος τοῦ ἐκτμηθέντος Οὐρανοῦ, ἐγέννησε τοὺς Γίγαντας, ἐπιφανέστεροι τῶν ὁμοίων ἦσαν, ὁ Ἐγκέλαδος, ὁ Ἀλκυονεύς, ὁ Τυφών, ὁ Ὠτος καὶ ὁ Ἐφιάλτης.

Βασιλεύσας δὲ ὁ Κρόνος μετὰ τὴν καθάρσειν τοῦ πατρὸς του Οὐρανοῦ, καὶ νυμφευθεὶς τὴν ἀδελφὴν του Ῥέαν ἐγέννησεν ἐξ αὐτῆς τὸν Πλούτωνα, τὸν Ποσειδῶνα, τὴν Δήμητραν, τὴν Ἥραν καὶ ἑτέρους, τελευταῖον δὲ τὸν Δία, ὅστις πολεμήσας τὸν πατέρα του καὶ νικήσας αὐτόν, ἀπέμεινεν ἀπόλυτος κυριάρχης, διοικητῆς τοῦ παντός καὶ πρῶτος μετὰ τῶν Θεῶν. Ἐκ τούτου καὶ ἐξ ἄλλων Θεῶν, ἐγεννήθησαν ἕτεροι, λατρευόμενοι μετ' ἐκείνων ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ὡς ἡ Ἀθηνᾶ, ἡ Ἀφροδίτη, ὁ Ἄρης, ὁ Ἥφαιστος κ.λ.

Ἐκαστος δὲ τούτων εἶχεν ἰδιαιτέραν ὑπουργίαν, καὶ τινες ἰδικίτερον Βασίλειον, διότι ὁ μὲν Ζεὺς, καίτοι παντεπόπτης καὶ παντοκράτωρ, ἐδέσποζεν ἰδίως ἐπὶ τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὁ δὲ Ποσειδῶν ἐπὶ τῶν θλασσῶν, καὶ ὁ Πλούτων ἐπὶ τοῦ Ἅδου. Ὁ Ἄδης, ὅπου μετὰ θάνατον κατέβαινον αἱ ψυχαί, καὶ ἀντεμείβοντο ἀναλόγως τῆς ἐν τῷ βίῳ καλῆς ἢ αἰσχροῦς διαγωγῆς των, ἐδιαιρεῖτο εἰς Τάρταρον, τόπον σκοτεινόν, δυσδαίμονα, ὀλιβερόν, καὶ οἰκούμενον ὑπὸ τῶν ἐνόχων καὶ φαύλων ψυχῶν, καὶ εἰς Ἡλύσια πεδία, τόπους φωτεινοῦς, εὐδαίμονας, ἡδονικοῦς καὶ ἐνδαιτήματα τῶν ἀγαθῶν καὶ ἐναρέτων ψυχῶν.

Τοιαύτη εἶναι ἐν συνόψει καὶ ἡ παναρχαία μυθολογικὴ κοσμογονία καὶ θεογονία τῶν Ἑλλήνων, αἵτινες, ἂν καὶ ἔμειναν πάντοτε δημοτικαὶ καὶ γενικαί, ἤρμηνεύοντο ὁμως μετὰ ταῦτα διαφοροτρόπως ὑπὸ τῶν φιλοσοφικῶν αἱρέσεων. Τὸ δόγμα τῆς μετεμψυχώσεως οὐδαμῶς παραδέχεται ἡ ψυχολογικὴ φιλοσοφία καὶ ἡ θεολατρεία τῶν Ἑλλήνων· μόνος ὁ Πυθαγόρας καὶ μετ' αὐτόν ὁ Πλάτων ἐπρέσβευον τὴν δοξασίαν ταύτην. Ἀλλὰ περὶ αὐτοῦ ὡς καὶ περὶ τοῦ Θάλητος, ἀρχηγῶν ἀμροτέρων τῶν δύο ἀρχαιοτέρων καὶ διασημοτέρων τῆς Ἑλλάδος Σχολῶν, Ἴωνικῆς τε καὶ Ἰταλικῆς, ὡς καὶ περὶ τινῶν συγχρόνων καὶ προγενεστέρων τούτων, θέλομεν ἀμέσως διαλάβη ὅπως οὕτω συμπληρώσωμεν τὴν ἀρχαιοτάτην σοφίαν τῶν Ἑλλήνων, ἥτις μόνη δύναται μέχρι τινός ν' ἀντιπαρῆλθῃ πρὸς ἐκείνην τῶν Ἀνατολικῶν ἐθνῶν, διότι ταῦτα οὐδὲν ὅλως δύνανται νὰ συναγωνισθῶσιν, ἢ καὶ ἀπλῶς νὰ προσεγγίσωσιν εἰς τὰς μεταγενεστέρας καὶ βαθμιαίας τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας ποικίλας φάσεις, ὡς καὶ εἰς τὴν εὐρυτάτην ἀνάπτυξιν, καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν τελειοποίησιν.

Ἡ πολιτικὴ καὶ ἠθικὴ ἐν Ἑλλάδι σοφία, ὡς καὶ ἡ ἠρωϊκὴ καὶ μυθικὴ ποίησις, ἐνησχόλουν ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας τὰ πνεύματα, πρὶν τῆς ἐμφανίσεως τῶν δύο θεμελιωτῶν ἢ ἀρχηγῶν τῆς Ἴωνικῆς καὶ Ἰταλικῆς Σχολῆς· ἔχουν χρονολογίαν πολὺ ἴσως ἀρχαιότεραν ἀπὸ τὰς τοῦ Κομφυκίου καὶ τοῦ Ζωροάστρου, καὶ ἀπὸ αὐτῆν τὴν ποίησιν τῆς Μαλαβαράτας τοῦ Ἰνδοῦ Ἀμαρασάνδρα ἢ Βεάσα καὶ τὰς γνωμολογίας, ἠθολογίας καὶ ἀλληγορίας τοῦ Ἰνδοῦ βασιλέως Βατριχάρη. Οἱ Θεσμοὶ τοῦ Μίνως, αὐτοφυῆς καρπὸς τοῦ Κρητικοῦ ἐδάφους, οἱ ἐξ αὐτῶν κατόπιν γεννη-

θέντες καὶ μεταπλασθέντες θεσμοὶ τοῦ Λυκούργου, καὶ ὁ ἀκένωτος θησαυρὸς τῆς Ὀμηρικῆς μεγαλοφυΐας, εἶναι μνημεῖα αἰώνια, καταμαρτυροῦντα τὴν ἀδιαφιλονείκητον ὑπαρξίν ἐνὸς παναρχαίου καὶ ἀρχούντως προηγμένου πολιτισμοῦ, πρὶν ἔτι γνωσθῆ ἑκείνος τῶν Ἀνατολικῶν ἐθνῶν.

Τοιαῦτα δὲ λαμπρὰ δείγματα πνευματικῆς καλλιτεργείας, παρέχουν καὶ ἕτεροι μεγάλοι ἄνδρες μεταγενέστεροι ἐκείνων, καὶ σύγχρονοι τοῦ Θάλητος καὶ Πυθαγόρου, ὡς ἦσαν προπάντων ὁ Σόλων καὶ οἱ ἄλλοι σοφοί, οἱ ἀπαρτιζόντες τὴν ἐπτάφωτον λυχνίαν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, τῶν ὁποίων ἡ ἠθικὴ καὶ πολιτικὴ σοφία, ἀναγομένη κυρίως εἰς ῥήσεις καὶ γνώμας πρακτικὰς, ἔδωκε γέννησιν εἰς τὴν Γνωμικὴν ἢ Γνωμολογικὴν καλουμένην φιλοσοφίαν. Ἐπεφυλάττετο ὁμοίως εἰς τοὺς δύο μεταφυσικοὺς νόας καὶ ἀρχηγοὺς τῆς τε Ἰωνικῆς καὶ Ἰταλικῆς Σχολῆς, νὰ ἐπενέγκωσι μίαν πνευματικὴν ἐπανάστασιν, νὰ χορηγήσωσιν εἰς τὰς φιλοσοφικὰς μελέτας ἐπιστημονικώτερον χαρακτήρα, νὰ παράσχωσι μεγαλητέραν ὄψησιν, καὶ νὰ ἀνοίξωσιν εὐρύτερον στάδιον εἰς τὸ εὐεπίδεκτον καὶ φύσει γόνιμον καὶ πρωτότυπον πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων.

Σύγχρονοι ἀμφότεροι, ἀκμάσαντες περὶ τὴν 5^η π. χ. ἑκατονταετηρίδα, καὶ ἐξ Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν ἔλκοντες τὴν καταγωγὴν, ὁ μὲν Θαλῆς ἐκ τῆς Μίλητου τῆς Ἰωνίας, ὁ δὲ Πυθαγόρας ἀπόγονος τοῦ ἐκ τῆς Σάμου τῆς Κεφαλληνίας Ἀγκαίου (Ἰάμβλιχ.), συνέστησαν τὰς ἐδρας τῶν εἰς δύο ἀντίθετα ἄκρα, εἰς τὴν τῆς Ἰωνίας Μίλητον ὁ πρῶτος, ὅθεν ἐπωνομάσθη ἡ Σχολὴ τοῦ Ἰωνικῆ· καὶ εἰς τὴν Κρότωναν ὁ δεύτερος, μίαν ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν τῆς ἐν

τῆ μεσημβρινῆ Ἰταλίᾳ καλουμένης Μεγάλῃς Ἑλλάδος, ὅθεν μετωνομάσθη ἡ Σχολὴ τοῦ Ἰταλικῆ. Μέλλοντες ἤδη ν' ἀσχοληθῶμεν διὰ βραχέων περὶ τῆς φιλοσοφίας ἀμφοτέρων, θέλομεν ἀντλήσει τὰς ἰδέας μας ἐξ ὧν μᾶς διεσώθησαν ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτῶν, διότι ἐκεῖνοι οὐδὲν συνέγραψαν, ἢ τοῦλάχιστον οὐδὲν πόνημα αὐτῶν μᾶς διεσώθη.

(ἀκολουθεῖ.)

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΜΒΟΛΙΑΣΜΟΥ ΤΗΣ ΕΥΛΟΓΙΑΣ.

(Συνέχεια καὶ τέλος.)

Μέχρι τοῦδε ἀφηγήθημεν τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐμβολιασμοῦ, καὶ διελύσαμεν, ὡς νομίζομεν, πειστικῶς τὰς δυσκολίας, αἵτινες πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν πορευομένης ἀζονται. Ἀλλὰ διὰ νὰ μάθωμεν ἂν ὁ ἐμβολιασμός πρέπει νὰ υἱοθετηθῆ, ὀφείλομεν ἀκόμη νὰ γνωρίσωμεν ἂν ἦναι ὠφέλιμος, καὶ ὠφελείας μάλιστα ἐνεργοῦς· ὀφείλομεν νὰ ἐξετάσωμεν πῶς ἐνεργεῖται, καὶ νὰ υποβάλλωμεν εἰς τὴν κρίσιν μας σειράν γεγονότων, κλασικῆν, εἰ κρινῆ καὶ πολυάριθμον, ἱκανὴν νὰ μᾶς ἀποφραίσῃ ὑπὲρ τοῦ ἐνός ἢ τοῦ ἑτέρου μέρους.

Ἐπειδὴ ὁ ἐμβολιασμός εἶναι ἀντικείμενον συζητήσεως, θέλομεν ἐκκλεῖσι τὰ ἀδιαφιλονείκητα ἐκεῖνα γεγονότα, τὰ ὁποῖα παραδέχονται καὶ ὑπὸ τῶν ἰδίων ἀντιπάλων τοῦ ἐμβολιασμοῦ· θέλομεν ἐκκλεῖσι ὅσα εἶναι δημοσιευμένα μετὰ τὴν μεγαλητέραν ἐπιστημότητα, καὶ δὲν ἀμφισβητοῦνται οὔτε ὑπὸ τοῦ κ. Παιου, οὔτε ὑπὸ

τοῦ κ. Rast, οὔτε ὑπὸ κανενὸς πολεμίου τῆς νέας μεθόδου.

Ὁ Δρ. Hadon ἐνεβολίασε 1200 άτομα, ἐκ τῶν ὁποίων 62 ἐπασχον ἄλλα μὲν ἐκ στομακάκης, ἄλλα δὲ ἐκ ρευματισμοῦ, καὶ ἕτερα ἐξ ἄσθματος· ἐξ ὧν δὲ τῶν ἐμβολιασθέντων ἐν μόνον ἀπεβίωσε, καὶ τοῦτο ἐξ ἀμελείας τοῦ νοσοκόμου.

Ἐκ τῶν δημοσιευθέντων καταλόγων τῶν ἀποθαινότων εἰς τὸ Νοσοκομεῖον τοῦ Λονδίνου ἀπὸ τῆς 26 Σεπτεμβρίου 1746 μέχρι τῆς 24 Μαρτίου 1763, προκύπτει ὅτι ἐξ 6456 ἀσθενῶν ἐκ φυσικῆς Εὐλογίας ἀπέθανον 1634, καὶ ἐκ 3434 ἐμβολιασθέντων ἀπεβίωσαν 10, δηλαδή ἀπὸ μὲν τοὺς ἀσθενήσαντας ἐκ φυσικῆς Εὐλογίας, ἀπώλεσθη σχεδὸν τὸ τεταρτημόριον ἀπὸ δὲ τοὺς ἐμβολιασθέντας εἰς ἐπὶ 347. Καὶ ἐνταῦθα πρέπει νὰ σημειώσωμεν, ὅτι εἰς τὰ Νοσοκομεῖα ἡ θνητότης εἶναι πάντοτε μεγαλητέρα· ἐὰν δὲ ἐπιπροσδιώρισάμεν τὴν θνητότητα ἐν γένει ἐκ τῆς φυσικῆς Εὐλογίας εἰς 10 ἐπὶ τοῖς 100, καὶ οὐχὶ εἰς 25, ὡς ἐκ τῶν μνησθέντων καταλόγων ἐξάγεται, ὁ ἐμβολιασμός ἀναλόγως ὤφειλε ν' ἀναχθῆ, ἐκτὸς τῶν Νοσοκομείων, εἰς ἓνα ἐπὶ 800.

Ἐκ δύο χιλιάδων ἐμβολιασμῶν ἐκτελεσθέντων ὑπὸ τοῦ κ. Broome, δύο μόναι γυναῖκες ἔγγυοι ἀπεβίωσαν. Ἐξ ἑνὸς δὲ καταλόγου παρουσιασθέντος εἰς τὸν Ἐπίσκοπον τῆς Worcester ἐξάγεται ὅτι ἀπὸ 1500 ἐμβολιασθέντας τρεῖς μόνον ἀπέθανον.

Ὁ κ. Frennib ἐνεβολίασεν εἰς τὴν κομητίαν τῆς Sussex 300, καὶ ἐξ αὐτῶν εἰς μόνος ἀπεβίωσεν ἀπὸ κακοήθη πυρετόν, ἐπελθόντα κατὰ τὴν ἐκλεπίδωσιν τῆς Εὐλογίας. Ὁ δὲ Middleton ἐνεβολίασεν 300 καὶ εἰς μόνος ἀπώλεσθη.

Εἰς Γενεύην κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ κ. Tronchini ἐκ διακοσίων ἐμβολιασθέντων, ἀπέθανε μία μόνη νεανίς, λίαν λεπτοφυῆς, ἥτις ὑπεβλήθη εἰς τὸν ἐμβολιασμόν ἀνευ τῆς συγκαταθέσεως τῶν Ἱατρῶν.

Ὁ κ. Hosty μετέβη περὶ τὸ 1757 εἰς Λονδίνον, ὅπως χρηματίσῃ μάρτυς εἰς τὰ πειράματα τοῦ ἐμβολιασμοῦ, καὶ ἐκ 252 ἐμβολιασθέντων, οὐδεὶς ἀπώλεσθη.

Εἰς τὴν νῆσον τοῦ Ἁγ. Χριστοφόρου 300 δοῦλοι πάσης ἡλικίας ἐνεβολιάσθησαν, καὶ ἅπαντες ἐθεραπεύθησαν. Εἰς δὲ τὰς Ἀγγλικὰς ἀποικίας τῆς Ἀμερικῆς, ἐνεβολιάσθησαν περὶ τὸ 1760 ἄτομα 2,000 ἅπαντα μετ' αἰσίας ἐκβάσεως.

Ὁ κ. Ramby χειρουργὸς τῆς Α. Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος ἐνεβολίασε 1000, ἐξ ὧν οὐδεὶς ἀπώλεσθη. Ὁ δὲ κ. Morand περὶ τὸ 1755, ἐνεβολίασε 903, καὶ οὐ μόνον οὐδεὶς ἀπεβίωσεν, ἀλλ' οὐδὲ ἑτέραν ἐνόγησιν ὑπέστη διαρκούντος τοῦ ἐμβολιασμοῦ. Περὶ τὸ αὐτὸ ἔτος ὁ Reverini ἐνεβολίασεν ἐπιτυχῶς ὑπὲρ τοὺς 200, εἰς τοὺς ὁποίους οὐδὲ στίγμα ἀπέμεινεν. Εἰς Πηρισίους καὶ εἰς Νίμην ἔγιναν μετ' αἰσίας ἐκβάσεως ὑπὲρ τοὺς 200 ἐμβολιασμούς.

Ὁ Δρ. Παῦλος Centenari ἐνεβολίασε περὶ τὸ 1758 ὑπὲρ τοὺς 300. « Ἐξ αὐτῶν, λέγει ὁ ἴδιος, οὐ μόνον οὐδεὶς ἀπεβίωσεν, ἀλλ' οὐδὲ βλάβην τινὰ ὑπέστη, ἐνῶ ἀπεναντίας ἰσάριθμα παιδιά μὴ ἐμβολιασθέντα ἀπέθανον, καὶ ἕτερα ἐπιζήσαντα, ἄλλα μὲν ἀπέμειναν τυφλά, καὶ ἄλλα δὺσμορφα. »

Παραλείπων δὲ νὰ προσθέσω τὰ εἰς τὴν Τυρρηνίαν μετ' ἐπιτυχίας ἐκτελεσθέντα γεγονότα, ἀποδεικνύοντα τὸ ἀκίνδυνον τῆς νέας μεθόδου, τελειῶνω μὲ τὸ γεγονός τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου ἐντός ἑνὸς

έτους, ἐνεβολιάσθησαν δέκα χιλιάδες άτομα, καὶ ἄπαντα, μηδενὸς ἐξαιρουμένου, ἀνέλαβον.

Ἀνακεφαλαίωσις τῶν γεγονότων τοῦ Ἐμβολιασμοῦ.

	Ἐβολια- σμοί.	Θάνα- τοι.
Padow.	1200	4
Νοσοκομείον τοῦ Λονδίνου.	3434	10
Browne.	2000	2
Ἐπίσκοπος τῆς Worcester.	1500	3
Frewin	300	1
Middleton	300	1
Γεντόη.	200	1
Hosty.	250	0
Ἅγιος Χριστόφορος	300	0
Ἄγγλικαὶ Ἀποικίαι	2000	0
Ramby	4000	0
Morand	903	6
Pierolti	200	0
Peverni.	100	0
Centenari.	300	0
Gatti	100	0
Rasoux	78	0
Κωνσταντινούπολις.	10000	0
	24167	19

Ἐξ ὧν λοιπὸν συνελέξαμεν γεγονότων παρὰ τῶν κλασικωτέρων Συγγραφέων προκύπτει, ὅτι ἐξ 24,000 ἐμβολιασθέντων 19 μόνοι ἀπέθανον, ὥστε ἀναλογεῖ εἰς ἐπὶ 1200. Περὶ τῆς νομιμότητος τῶν γεγονότων τούτων, πιστεύω ὅτι οὐδεμία δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία, διότι οἱ Ἄγγλοι Ἰατροὶ τῆς νήσου καὶ τῶν ἀποικιῶν, ἔχουν τὴν ἐπίσημον μαρτυ-

ρίαν τοῦ Ἐπισκόπου τῆς Worcester, τοῦ Γραμματέως τῆς Βασιλικῆς Ἐταιρείας τοῦ Λονδίνου Δρ. Julia, καὶ τοῦ κ. Ramby πρώτου Χειρουργοῦ τῆς Βρεττανικῆς Αὐλῆς. Τὰ ἄλλα ἢ ἐπιβεβαιῶνται ἀπὸ τὸν κ. de la Condamine, τοῦ ὁποῦ ἡ φήμη εἶναι ἀρκούντως γνωστὴ εἰς τὴν Εὐρώπην, ἢ ἀπὸ τοὺς ἤδη ζῶντας Ἰατροὺς τῆς Ἰταλίας, οἵτινες τὰ ἐδημοσίευσαν μὲ τὸ ὄνομά των· οὔτε εἶναι πιστευτὸν ὅτι ἐπὶ τσοσούτων γεγονότων, μαρτυρουμένων παρ' ὅλης τῆς χώρας, ἐδύναντό ποτε νὰ καταχρασθῶσι τῆς εὐπιστίας τοῦ δημοσίου.

Ὅλαι αἱ ἀκριβέστεραι ἔρευναι ὅσαι μέχρι τοῦδε ἔγιναν ἀπὸ διαφόρους Συγγραφεῖς ὡς πρὸς τὸν ἀνθρώπινον βίον, διαβεβαιῶν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ζῆ κατὰ ἀναλογίαν 33 ἔτη καὶ τινὰς μῆνας. Ἡ ἰδέα αὕτη εἶναι τόσον παραδεδομένη, ὥστε ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐντὸς ἑνὸς ἔτους ἀποθνησκόντων εἰς ἐκάστην χώραν, πολλαπλασιαζομένου ἐπὶ 33, ἐξάγεται ὡς ἐγγιστα ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας αὐτῆς· ἀν. λ. χ. ἀποθνήσκουν 1000 ἐντὸς τοῦ ἔτους, ὁ πληθυσμὸς θέλει εἶσθαι 33 ὡς ἐγγιστα χιλιάδων. Τοῦτου μεθόθεν, ἐξ 24,000 θέλουσι πιθανῶς ἀποθάνει ἐντὸς τοῦ ἔτους 600 περίπου, καὶ ἀναλόγως ἐντὸς ἐκάστου μηνὸς 50. Ὁ ἐμβολιασμὸς διαφρεῖ ἕνα μῆνα. Ἐὰν λοιπὸν ἐκ τῶν 24,000 ἐμβολιασθέντων ἀπέθνησκον καὶ πενήκοντα, ὁ θάνατος αὐτῶν ἀντὶ ν' ἀποδοθῆ εἰς τὸν ἐμβολιασμὸν, ὠφελεῖ μᾶλλον ν' ἀποδοθῆ εἰς τοὺς σπυλῆεις φυσικοὺς νόμους, κατὰ συνέπειαν τῶν ὁποιῶν ἠδύνατο νὰ συμβῆ καὶ ἄνευ τοῦ ἐμβολιασμοῦ. Ὁ ἐμβολιασμὸς δὲν καθιστᾷ τοὺς ἀνθρώπους ἐνόσω διαφρεῖ ἀθανάτους· τοιαύτην ἀξίωσιν οὐδεὶς δύναται νὰ ἔχη. Ἀλλ' ἐξ 24,000 περίπου ἐμβολιασθέντων, μόλις 19

ἀπεβίωσαν, οἵτινες ἐδύναντο καὶ ἄλλως ν' ἀποθάνω-
σιν ὥστε οὐδεὶς ἀποθνήσκει ἐκ τοῦ ἐμβολιασμοῦ. Ὁ
συλλογισμὸς οὗτος δὲν ἐπιδέχεται ἀντίρρησην.

Ὅφειλομεν προσέτι νὰ κάμωμεν καὶ ἑτέραν σκέψιν,
ὅτι εἴτε εἰς τὴν φυσικὴν, εἴτε εἰς τὴν ἐμβολιασθεῖ-
σαν Εὐλογίαν, παρέρχεται πάντοτε διάστημα τινῶν
ἡμερῶν μεταξύ τῆς προσβολῆς καὶ τῆς ἀναπτύξεως
τῆς νόσου, ἐπομένως τίς δύναται νὰ μᾶς ἐξασφαλίσῃ,
ὅτι ὁ ἐμβολιασμὸς δὲν ἐγένεν εἰς τινὰς μετὰ τὴν
προσβολὴν τῆς φυσικῆς Εὐλογίας; Τοῦτο δὲ εἶναι τό-
σον μᾶλλον πιθανόν, καθόσον οἱ πλείοτεροι ἐμβολια-
σμοὶ γίνονται πάντοτε, καθὼν χρόνον ἐπικρατεῖ ἡ ἐπι-
δημία τῆς φυσικῆς Εὐλογίας. Ὅθεν ἐστὶ μᾶλλον πει-
θόμεθα ὅτι τὸ ζήτημα τοῦ ἐμβολιασμοῦ μετέβαλλεν
ὄψιν κατὰ τοὺς τελευταίους καιροὺς, καὶ ἤδη πρόκει-
ται ἀπλῶς νὰ μάθωμεν, ἐὰν ὀφείλωμεν νὰ προλαμ-
βάνωμεν μίαν θανατηφόρον νόσον σχεδὸν ἀναπόφευ-
κτον, ἀποδεκατίζουσαν τὸ ἀνθρώπινον γένος, μὲ μίαν
μέθοδον, ὀλίγον μὲν ἐνοχλητικὴν, πλὴν ὅλως ἀκίν-
δον.

Ἡ ἐγχείρησις τοῦ ἐμβολιασμοῦ συνίσταται εἰς
δύο ἐπιπολαίους τομὰς, μίαν εἰς ἕκαστον βραχίονα,
γινομένην ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὸ μεσαῖον καὶ ἐ-
ξωτερικόν μέρος, ὑποκάτωθεν τοῦ τένοντος τοῦ Δελ-
τοιδοῦς μυῶνος· τινὲς κάμνουν αὐτὰς εἰς τοὺς μη-
ρούς· πρέπει δὲ νὰ ἔχωσι μᾶκρος ἑνὸς δακτύλου καὶ
μόλις νὰ διατερθῶν τὸ δέρμα (α). Εἰς ἑκάστην δὲ
τῶν τομῶν τούτων ἐρχομένηται μία κλωστή, βεβρεγ-

(α) Σ. Μ. Ἡ μέθοδος αὕτη ἐγκτελείφθη ὑπὸ τῶν νε-
ωτέρων καὶ ἀντικατέστη ὑπὸ τῶν ἀπλῶν στίξεων ἢ διατρή-
σεων τῆς Βελόνης.

μένη εἰς τὸ εὐλογιῶδες δηλητήριο, καὶ μετὰ ταῦτα
περιτυλίσσεται διὰ ταινίας. Μετὰ 48 ὥρων πάροδον
ἡ προπαρασκευὴ ἀφαιρεῖται, καὶ αἱ τομαὶ θεραπεύον-
ται ἀπαξ τῆς ἡμέρας. Κατὰ τὴν ἕκτην ἢ ἑβδόμην
ἡμέραν ὁ παθὼν ἀναλαμβάνει· θέλει ὅμως πράττει
φρονίμως ἂν δὲν ἐξέρχεται τῆς οἰκίας, καὶ ἂν προ-
σέχη καὶ εἰς τὴν καθαριότητα τῆς τροφῆς· τὴν ὀγ-
δὴν ἡμέραν συνήθως παρουσιάζεται ἐλαφρὺς πυρε-
τὸς, καὶ τὴν ἐνάτην ἢ δεκάτην γίνεται ἡ ἐκρηξις τῆς
εὐλογίας, ἣτις συνίσταται εἰς τὴν ἐμφάνισιν 30 μέ-
χρι 50 τὸ πολὺ φλυκταινῶν, ἐσπαρμένων εἰς ὅλον
τὸ σῶμα, μετρίων καὶ ἀρίστης ποιότητος (Schulz).

Πολλάκις συμβαίνει καὶ τὸ εὐλογιῶδες δηλητή-
ριον ἐξέρχεται ἀπὸ μόνας τὰς τομὰς, ὅπου φύονται
μία ἢ δύο φλύκταιναι, καὶ ἄλλοτε οὐδεμία. Ἀλλὰ
καὶ κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐ-
ξέλθῃ ἰκανὴ ὕλη, διότι ἡ πείρα τεσσαράκοντα περί-
που ἐτῶν μᾶς διαβεβαίει, ὅτι καὶ οὕτως ἀποκρίεται
πλέον ὁ φόρος πρὸς τὴν Εὐλογίαν, ἣτις δὲν ἐπανέρ-
χεται πλέον. Σπανίως ὁ πυρετὸς τῆς ἐμπύσεως ἐ-
πέρχεται εἰς τοὺς ἐμβολιασθέντας, καὶ ὁ ἐπερχόμενος
κατὰ τὴν ἐμφάνισιν τῶν φλυκταινῶν, δὲν εἶναι βαρύ-
τερος ἀπὸ ἐκεῖνον μικροῦ κρουολογήματος· διαρκεῖ δὲ
κάποτε 24 ὥρας, καὶ συνήθως δύο ἢ τρεῖς ἢ τὸ πολὺ
τέσσαρας ἡμέρας. Αἱ φλύκταιναι ἀρχίζουν νὰ ἐκλεπι-
δύονται τὴν 18 ἡμέραν, καὶ τὴν 20 ἐπουλόνονται
καὶ κλείονται ἀφ' ἑαυτῶν. Δὲν ὑπάρχει παράδειγμα
νὰ ἔμεινε τις ἐστιγματισμένος ἀπὸ τὴν ἐμβολιασθεῖ-
σαν Εὐλογίαν. Timoni, Jurin, Pilarini, Manetti, La Co-
ste κ. λ.

Φαίνεται τῶντι λίαν παράδοξον πῶς μία μέθο-
δος τόσο ὠφέλιμος, τόσο ἀναγκαία, τόσο ὀλίγον

ἐπίπονος, ἐπικυρωμένη κατὰ τὴν διάρκειαν τεσσαράκοντα ἐτῶν ὑπὸ ἀπίρων γεγονότων, καὶ ὑπὸ τῆς γενικῆς συγκαταλέξεως τῶν Ἀγγλῶν Ἰατρῶν, οἵτινες εἶναι οἱ διδάσκαλοι τῆς Ἰατρικῆς εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ υἱοθετημένη ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας, Σουηδίας, Δανίας, Ἑλβετίας καὶ Τυρρηνίας· μία μέθοδος κατὰ τῆς ὁποιᾶς οὐδὲς πλέον ἀντιλέγει εἰς τὰς χώρας ὅπου ἐνεργεῖται· μία μέθοδος τέλος τῶν σπουδαίων καὶ ἐργετικῆ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα, νὰ ᾔηται εἰς ἡμᾶς ἀντικειμενὸν ἀπλῆς μόνον συναναστροφῆς, καὶ νὰ ἀφίνωμεν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους τὸ εὐτύχημα νὰ ὠφεληθῶσι, καὶ τὸ δικαίωμα νὰ διερευνήσωσι τοὺς λόγους τῆς ἀναλήψεώς μας. Φαίνεται ἐπίσης παράδοξόν πως ἡ φήμη αὐτῶν τῶν κλασικῶν γεγονότων, ἀναγγελιομένων εἰς τὴν Εὐρώπην ὑπὸ ἑκατὸν περίπου Συγγραφέων, οὐχὶ βεβαίως ἀγνώστων εἰς τὴν Πολιτείαν τῶν Γερμανῶν, δὲν συνταράσσει γενικῶς τὰς ψυχὰς καὶ δὲν τὰς ἐξάγει ἀπὸ τὴν ἀδιαφορίαν, ἐνῶ ἀπεναντίας ὁσάκις δύσφημος τις λόγος διαίδεται κατὰ τοῦ ἐμβολιασμοῦ· μύρια γλῶσσαι ἀμέσως τὸν ἐπαναλαμβάνουν, καὶ πειρῶνται νὰ τὸν ἐντυπώσωσιν εἰς τὰς ἀπλοῦκας ψυχὰς.

Μόλις ἀπεβίωσεν εἰς Παρισίους περὶ τὸ 1759 ὁ υἱὸς τοῦ Φερμιερ de Gaze, ὅστις εἶχεν ἐμβολιασθῆ, καὶ παραγρημά διεσπάρη πανταχοῦ ἡ φήμη μεταθριάμβου ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τῆς νέας μεθόδου· ἐνῶ μετ' ὀλίγον ἀνεκαλύφθη ὅτι ἀπέθανεν ἐκ τινος πτώσεως 3ῃ ἡμέρας μετὰ τὸν ἐμβολιασμόν, ὅτε ἦτον ἐντελῶς θεραπευμένος, καὶ μετ' ἀποδείξεις δικαστικὰς καὶ πειστήρια τῶν Ἰατρῶν, οἵτινες παρευρέθησαν εἰς τὴν ἐγχείρησιν τοῦ πτώματος, καὶ παρετήρησαν πλῆθος ὄψου ἐντὸς τοῦ ἐγκεφάλου.

Ἀποδειχθέντος ψευδοῦς τοῦ γεγονότος τούτου, ἐπενόηθη ἀμέτῳς ἕτερον, τὸ τοῦ Δρ. Λίγγερ τῆς Κλερμόντης εἰς τὴν Ἀβερνίαν, ὅστις ἀφοῦ ἐνεβολίασε τὸν υἱὸν του, καὶ ἀπέθανεν αὐτός ἐκ τοῦ ἐμβολιασμοῦ, ἐτεῖ εὐτυχῶς καὶ ὁ πατήρ ἐκ τῆς θλίψεως. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἐδημοσιεύθη μετὰ μεγάλου κρότου καὶ συνετέλασε νὰ δυσφημηθῆ εἰς πολλοὺς τὴν μέθοδον τοῦ ἐμβολιασμοῦ· πλὴν μετὰ ἀκριβεῖς ἐπιτοπίους ἐρεῦνας ἀπεδείχθη ὅτι ὁ Κ. Λίγγερ καὶ ὁ υἱὸς του εἶχον ἀποβιώσει προ 15 ἐτῶν, ὅτι ὁ υἱὸς του οὐδέποτε εἶχεν ἐμβολιασθῆ, καὶ ὅτι μέχρις ἐκείνης τῆς ἡμέρας οὐδὲν πείραγμα ἐμβολιασμοῦ εἶχε γίνεαι εἰς τὴν πόλιν τῆς Κλερμόντης.

Ἐτερον γεγονὸς ἐδημοσιεύθη περὶ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ τοῦ Λόρδου Ἰλσβοροῦγκ, ὅστις τῶντι ἀπεβίωσε μετὰ τὸν ἐμβολιασμόν, ἀλλὰ τὸ δίκαιον ἀπαιτεῖ νὰ μὴν ἐνοχοποιηθῆ διὰ τοῦτο ὁ ἐμβολιασμός. Ὁ υἱὸς τοῦ Λόρδου Ἰλσβοροῦγκ ἠσθένησε τὴν τρίτην ἡμέραν μετὰ τὸν ἐμβολιασμόν, καὶ ἡ ἔκχυσις τῶν φλυκταινῶν ἐγένετο τὴν πέμπτην· ἀλλ' ὅλα σχεδὸν τὰ πειράματα ἀπέδειξαν, ὅτι ἡ ἔκχυσις τῆς Εὐλογίας δὲν συμβαίνει ποτὲ πρὶν τῆς ἐνάτης, ἢ τὸ πολὺ τῆς ὀγδόης ἡμέρας μετὰ τὸν ἐμβολιασμόν· ἐπομένως ὁ λόγος πείθει ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Λόρδου, ἦτον ἤδη πρὶν ἐμβολιασθῆ μολυσμένος ἀπὸ τὴν φυσικὴν Εὐλογίαν, καὶ ὅτι ἐκ τούτης μᾶλλον ἀπεβίωσε καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ ἐμβολιασμοῦ.

Προξενεῖ τῶντι θαυμασμέν πως εὐρίσκονται ἀνθρωποὶ τόσοσ προθύμοι καὶ δραστήριοι εἰς τὸ νὰ καταπολεμῶσι τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ θεαταὶ τόσοσ ἀνάλητοι νὰ τοὺς ὑποφέρωσιν, ἐνῶ ὑπὲρ αὐτῶν δικάζεται ἡ ὑπόθεσις ἐκείνη ὑπὸ θαββαλέων τιγῶν φιλοσόφων, οἵτινες ἔχουν τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν

σταθερότητα να τους ευεργετώσιν, αφαιρούντες εκ του νοός των εν σημαντικώτατον λάθος, άνευ άλλης τινός ελπίδος ή απολυτης, ειμή της ήδονης εκείνης, ήτις αισθάνεται υπό των γενναίων ψυχών, όσάκις προάγουν τό καλόν της ανθρωπότητος.

Πιστεύω ότι τά μέχρι τουδε λεχθέντα άρκοϋν να μάς πείσωσι να κλίνωμεν υπέρ του έμβολιασμού· πλην έτεραι τινες σύντομοι παρατηρήσεις καθίζανται αναγκασταί προς τελείαν συμπλήρωσιν των σκέψεών μας.

Η Εϋλογία δύναται άδιαφόρως να μεταδοϋη επίσης εις οίανδήποτε ήλικίαν; Τίνες είναι αί περιστάσεις εις τάς όποιás όφείλομεν να έγκρατευώμεθα; Τίνες αί ώφέλιμοι προπαρασκευαί, όπως ειμεθα καλώς προδιατεθειμένοι; Ταϋτα τά τρία ζητήματα θέλομεν εισέτι διαπραγματευθῆ.

Άς ακούσωμεν τί λέγει ό διάσημος Ίατρος Mead περί των 300 έμβολιασθέντων, ώς προείπομεν, εις την νησον του Άγ. Χριστοφόρου. « Οϋτοι ήσαν, λέγει, πάσης ήλικίας, από τους 5 μέχρι των 30 έτων, » και ή εκβασίς υπήρξε τόσον επιτυχής, ώστε μολονότι οί πλείστοι ήσαν Μαϋροι, οϋδέ εις άπωλέσθη, » διότι αν και ή νόσος της Εϋλογίας είναι πάντοτε » βαρυτάτη εις την Άμερικην, ή πείρα όμως μάς έδίδαξεν ότι εις τους Άφρικανούς είναι έτι μάλλον » φοβική ». Ο κ. Schulz διαβεβαιού ότι εξετελέσε τον έμβολιασμόν εις πρόσωπα πάσης ήλικίας, και ιδίως εις άνθρωπον έβδομηκοντούτην, και άπαντες έθεραπεύθησαν εύτυχώς εκ της Εϋλογίας. Ο ευπαίδευτος κ. Taigioni μάς εξασφαλίζει ότι οί άνδρες έμβολιάζονται άνευ τινός κινδύνου. L'innesto riuscit suole più facilmente nei bambini e nei fanciulli, benché negli adulti ezianño sicuramente si possa amministrare.

Ο κ. Παϋλος Centenari, όστις κατά τό 1758 εξετελέσεν εις την Ίστριαν 300 περίπου έμβολιασμούς λέγει: « Ποικίλαι και άνισοι ήσαν αί ήλικίαι των » έμβολιασθέντων, διότι εφήρμωτα τον έμβολιασμόν » εις τρυφερά νήπια 8 και 10 μηνών, εις νέους και » εις γυναίκας δεκαοκταετείς, και εις όλας αυτάς τάς » έγχειρήσεις ή Εϋλογία άνεπτύχθη εύνοϊκής φύσεως » άνευ του έλαχίστου άτυχήματος. » Η Μαρκισσία de Voyet και ή Δούκισσα de Choiseul ένεβολιάσθησαν μετά δεκαπενταετη ύπανδρείαν.

Τά όλίγα ταϋτα γεγονότα, επιβεβαιούμενα υπό περιφανών Ίατρών, άρκοϋν νομίζομεν να μάς εξαλείψωσι την άπέχθειαν, την όποιαν τινές προσπαθοϋν να έμπνεύσωσιν εις όσους επέρασαν πλέον την νηπιότητα και εφηβότητα. Οί εις άνδρικήν ήλικίαν διατελοϋντες, όφείλουν μάλιστα να φοβώνται πολύ πλέον από τά νήπια την φυσικήν Εϋλογίαν. Η γενική πείρα μάς έκαμε να προσδιορίσωμεν την εκ της φυσικής Εϋλογίαν θνητότητα εις 10 επί τοις εκατόν άνευ διακρίσεως γένους ή ήλικίας· εάν ό ύπολογισμός εγίνετο ιδιαιτέρως επί των άνδρων ήθέλαμεν ίσως εύρη 50 επί τοις 100. Άς σκεφθῆ λοιπόν έκαστος ότι ό μεγαλύτερος κίνδυνος άπαιτεί και περισσοτέραν μέριμναν.

Η πείρα μάς διεφώτισεν, ότι ό έμβολιασμός απέβη άτυχής επί τινων έγκυών γυναικών, και επί έτέρων άκόμη, αιτινες δέν εδείκνυσαν σημεία τακτικής και διαρκούς υγείας. Όφείλουν προσέτι να απέχουν από τον έμβολιασμόν και όσοι υπόκεινται εις επιληψίαν, εις χειραδικά νοσήματα, εις στομακάκην και εις συφιλιτικά πάθη, όσοι εν έλ λόγω έχουν άσφαλές δείγμα ότι δέν απολαμβάνουν πλήρη υγείαν. Και

οὐχὶ διότι ὁ ἐμβολιασμός πρέπει δι' αὐτοὺς νὰ θεωρηταὶ ἀπολύτως ἐπικίνδυνος, ἐνῶ ἔχομεν ἀπειρα ἀντίθετα παραδείγματα, ἀλλὰ διότι δὲν ὑπάρχει δι' αὐτοὺς ὅλη ἐκείνη ἡ ἠθικὴ καὶ φιλοσοφικὴ ἀσφάλεια εἰς τὴν ἐγγείρισιν, ὡς ὑπάρχει διὰ τὰ ὑγιᾶ σώματα· καὶ ἐγὼ ἐκφράζω ἐλευθέρως τὴν γνώμην μου, δὲν θέλω νὰ ἔχω τὴν ἀνησυχίαν ὅτι συνετέλεσα νὰ θέσω εἰς κίνδυνον καὶ ἓνα μόνον ἄνθρωπον.

Ὡς πρὸς δὲ τὰς προπαρασκευὰς, δι' ὧν ὀφείλεις τις νὰ προδιατίθεται ὡς ἰσχυρὸς μὲν νὰ ἐμβολιασθῆ, λέγω ὅτι οἱ Ἰατροὶ συνήθως διορίζουν ὡς διαίταν, ἡμέρας τινὰς πρὶν τοῦ ἐμβολιασμοῦ, φαγητὰ εὐπεπτα, ἀνίκανα νὰ σχηματίσωσιν ὑγρὰ ἐφθοαρμένα, ὡς χόρτα, ζυμαρικά, ὄσπρια, κρέας ὀρνίθων κ.τ.λ. Συνερίζουν προσέτι νὰ καθαρίζωσιν ἀποξ καὶ εἰς, καὶ νὰ φλεβοτομῶσιν ὀλίγον τὰς αἱματηρὰς ἐισσυγκρασίας. Τὰ καθήρσια ὁμῶς καὶ τὴν ἀφαίμαξιν ἀποκροῦσι δι' ἰσχυροτάτων καὶ πειστικῶν λόγων ὁ K. Gatti. Ἐχομεν γεγονὸς τι ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ μεγάλου εὐλογιογνώστου Sydenham περὶ μιᾶς νεανίδος, ἣτις, μόλις ἀνέβρωσεν ἐξ ἀσθενείας, εἰς τὴν ὑπέστη ἰταγὰς ἀφαιμάξεις, προσεβλήθη ὑπὸ τῆς Εὐλογίας. Ἐπαρηγορεῖτο ὁ κ. Σύνδναμ μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι εὐρίσκαυθα ἢ Εὐλογία, αἷμα ἀπαλὸν καὶ ἐλευθέρως κινούμενον, ἤθελεν εὐτυχῶς ἀναπτύχθῃ· ἀλλ' ἡ ἐκβασις ἀπέδειξε τὸ ἐναντίον, διότι ἡ νόσος ὑπῆρξε φονικὴ καὶ μεσμπώματα βαρύτερα.

Εἰς τοιαύτην ἀβεβαιότητα, τίνα θέλομεν ἔχει ὁδηγόν, ὅπως προδιορίσωμεν τὰς προπαρασκευὰς; Τὰ γεγονότα εἶναι οἱ μόνοι διδάσκαλοι μιᾶς εἰκαστικῆς ἐπιστήμης ὡς εἶναι ἡ Ἰατρικὴ. Ἴδου αὐτὰ. Ὁ Ἐμμανουὴλ Τιμόνης μᾶς διαβεβαίει ὅτι εἰς τὴν Κων-

σταντινούπολιν ἐνεργεῖτο ὁ ἐμβολιασμός « ἀνευ πολλῶν προφυλάξεων, ὡς καὶ ἐντὸς τῆς μᾶλλον νοσηρᾶς καὶ μεμολυσμένης ἀτμοσφαιρας, καὶ ἡ ἔκβασις ἦτο πάντοτε αἰσιωτάτη, ὥστε καὶ οἱ κάτοικοι καὶ οἱ ἐμβολιασθαὶ ἐπίστευον, ὅτι τοῦτο προέκυπτεν ἀπὸ τὴν ἰδίαν φύσιν ἢ τὴν δραστηριότητα τῆς ἐγγειρήσεως εἰς ἀμρότερα τὰ φύλα, εἰς πάσας τὰς ἡλικίας καὶ εἰς ὅλα τὰ ἰδιώματα. Ἐπειδὴ δὲ παρετήρουν ὅτι οἱ ἐκ τῆς φυσικῆς Εὐλογίας προσβαλλόμενοι ἀπέθνησκον, καὶ οἱ ἐμβολιαζόμενοι ἐθεραπεύοντο, δὲν ἀπήντησαν καὶ ἀντιπάλους κατὰ τοῦ ἐμβολιασμοῦ. »

Καθὼς δὲ ἀφορᾷ τὴν φύσιν τῆς Εὐλογίας, ἐξ ἧς πρέπει νὰ λαμβάνηται τὸ δηλητήριον διὰ τὸν ἐμβολιασμόν, ἡ πείρα μᾶς ἀπέδειξεν ὅτι εἶναι ἀδιάφορον εἴτε καλῆς, εἴτε κακῆς ποιότητος εἶναι. Τοῦτο διαβεβαίουν οἱ κκ. Frennig, Barges, Kirkpatrick κ.λ. ὡς ἐπίσης καὶ τὰ εὐεργετήματα τοῦ ἐμβολιασμοῦ δὲν περιόριζονται εἰς μίαν τοῦ ἔτους ὥραν. Ἐκ τῆς μαρτυρίας τοῦ κ. Archer, ὅστις ἐνεβολίασε πολλοὺς εἰς Λονδίον, ἐξάγομεν ὅτι ὁ ἐμβολιασμός ἐπιτυγχάνει εἰς ὅλας τὰς ὥρας τοῦ ἔτους.

Ἄλλ' ἄς ἐπανέλθωμεν πρὸς στιγμὴν εἰς τοὺς ἀπαιτούμενους ὄρους, ὅπως ὑποβλήθῃ τις εἰς τὸν ἐμβολιασμόν. Οὗτοι μὲς ὑποδεικνύονται ὑπὸ τοῦ ἐπιφανοῦς Δρ. Gatti, καὶ εἶναι τρεῖς. Ἀναπνοὴ φύσει ἤρεμος καὶ ὑγιής· σάρκες μαλακαὶ εἰς ὅλον ἐν γένει τὸ σῶμα· καὶ εὐκολία ἐπουλώσεως, δοκιμαζομένη ἐλαφρῶς δι' ἐπιδερμικῆς τινος τομῆς. Τοὺς ἐπιφυλακτικούς τούτους ὄρους ἐδιδάχθη περιηγούμενος τὴν Ἀνατολήν καὶ ἡ πείρά του ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ τῇ Γαλιλίᾳ τὸν ἐξησφάλισεν, ὅτι ὅταν οἱ τρεῖς ἐκεῖνοι ὄροι

υπάρχουν, ὁ ἐμβολιασμός ἀποβαίνει ἀναμφιλέκτως ἐπιτυχής.

Ἐνταῦθα ἠδυνάμην νὰ δώσω πέρασ εἰς τὰς σκέψεις μου μὲ τὴν ιδέαν τοῦ Συγγραφέως τῶν Φιλολογικῶν εἰδήσεων τῆς Φλωρεντίας, ὅστις λέγει. *A me pare che non metta conto di questionare più sopra una pratica vantaggiosissima a noi mortali, come è l' inoculazione.* Ἄλλὰ διὰ νὰ μὴ ἀφήσω τὸ πνεῦμα τοῦ ἀναγνώστου καταβεβλημένον ἐκ τοῦ ὄγκου τῶν γεγονότων καὶ τῶν Συγγραφέων, ὡς νὰ ἠναγκάζετο ἀκουσίως του νὰ πεισθῆ ὑπὲρ τοῦ ἐμβολιασμοῦ, δὲν νομίζω ἀσκοπον ν' ἀσχοληθῶ ὀλίγον καὶ περὶ Ἰατρικῆς, καὶ νὰ ἐπιζητήσω ἐντὸς τούτου τοῦ ἀκότους ἀκτινά τινα πειστικοῦ λόγου. Ὁ ἐμβολιασμός φαίνεται σχεδὸν μία ἐγχείρησις μαγική. Ἡ νόσος τῆς Εὐλογίας ἀποκτᾶται δι' ἐπαφῆς. Προετοιμάζω παιδίον τι διὰ τῆς βελτιωτέρας τροφῆς, τὸ ἐκλέγω ἰσχυροῦ ὀργανισμοῦ καὶ εἰς τὴν γλυκυτέραν τοῦ ἔτους ὥραν, καὶ βάλλω αὐτὸ νὰ συγκατοικήσῃ μὲ νοσηλευόμενον ἐξ Εὐλογίας ἀρίστης ποιότητος. Ὁ τρόπος οὗτος φαίνεται ὁ μᾶλλον συνετός, ὅπως μᾶς ἐξασφαλίσῃ ἀπὸ τὴν προσβολὴν τῆς νόσου· καὶ ὁμως οὐδόλως ὠφελεῖ. Ὁ ἴδιος πολέμιος τῆς Εὐλογίας Κόμης Roncalli, καὶ ἡ πείρα συνάμα μᾶς διαβεβαίουσιν ὅτι καὶ μ' ὅλας αὐτὰς τὰς προφυλάξεις, ἡ νόσος ἀποκτᾶται πολλάκις χειρίστη καὶ φονική. Λαμβάνω ἀπεναντίας παιδίον ἀπροετοιμαστον, εἰς ὥραν τοῦ ἔτους ἥτιον εὐνοϊκὴν, ἐγγίω ἐντὸς ἐπιπολαίου τομῆς ἐπὶ τοῦ βροχιόνος του φάρμακον εὐλογιαῶδες οὐχὶ καλῆς ποιότητος, καὶ τὸ παιδίον εὐλογιάζει ἐλαφρῶς καὶ θεραπεύεται. Δὲν φαίνεται λοιπὸν ὅτι εἰς ταῦτα τὰ γεγονότα ὑπάρχει τί μυστηριώδες καὶ μαγικόν, τὸ ὅποιον ἐμβάλλει εἰς ἀ-

νησυχίαν τὸ λογικόν; Τὸ δηλητήριον ἐκεῖνο τὸ τόσον δραστήριον, τὸ ὅποιον μεταδιδόμενον διὰ τοῦ ἀέρος προξενεῖ τὸν θάνατον, εἰσαγόμενον εἰς τὸ σῶμα διὰ τινος τομῆς χάνει τὴν δραστηριότητά του καὶ μᾶς προφυλάττει ἀπὸ κάθε κίνδυνον!

Εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ κ. Tissot πρὸς τὸν κ. Haen ἀπήντησα τὴν πρώτην λάμψιν τοῦ συστήματος ἐκεῖνου, τὸ ὅποιον τόσον καλῶς ἀνέπτυξεν ὁ κ. Gatti, σύστημα τὸ ὅποιον καὶ ἐγὼ αὐτὸς εἶχον μορφώσει ἐν τῇ διανοίᾳ μου, καὶ προελήφθην ὑπὸ τούτου τοῦ μεγάλου διδασκάλου μετ' ἀποκρύφου μὲν ἠδονικοῦ αἰσθήματος, πλὴν οὐχὶ καὶ ἀμιγροῦς τινος λύπης, διότι μοὶ ἀφῆρέθη ἡ ἐλπίς νὰ προσφέρω τί νέον, ὡς ἐκολλευσόμενον. Ἰδοὺ λοιπὸν κατὰ τίνα τρόπον δύναται νὰ ἐννοηθῆ ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ἐμβολιασμοῦ. Ἡ φυσικὴ Εὐλογία προξενεῖ κακὸν τοσοῦτο μᾶλλον ἐπικίνδυνον καὶ φονικόν, καθόσον ἡ ἔδρα τῆς στηρίζεται ἐπὶ ἑνὸς τῶν εὐγενεστέρων μελῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Αἱ προσπάθειαι τῶν δοκιμωτέρων Ἰατρῶν τείνουσιν ν' ἀπομακρύνωσιν, ὅσον τὸ δυνατόν, τὴν Εὐλογίαν ἀπὸ τὰ ζωτικὰ μέρη καὶ ἀπὸ τὸ πρόσωπον (Targioni). Ὄταν ἡ Εὐλογία θέτῃ κυρίως τὴν ἔδραν τῆς εἰς τὴν κεφαλὴν, ὡς εἶδομεν εἰς τὴν νεάνιδα ἐμβολιασθεῖσαν κατὰ τὴν Σινικὴν μέθοδον ὑπὸ τοῦ K. Mead, προξενεῖ σφοδρὰν κεφαλαλγίαν καὶ κάποτε παραφροσύνην. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ὁ κυριώτερος κίνδυνος ταύτης τῆς νόσου συνίσταται τόσον εἰς τὴν δηλητηριώδη αὐτῆς φύσιν, ὅσον καὶ εἰς τὸ μέρος εἰς τὸ ὅποιον θέτει τὴν ἔδραν τῆς. Τούτου τεθέντος, ὅστις ἀποκτᾶ τυχαίως τὴν Εὐλογίαν διὰ τῆς ἐπαφῆς, ἢ τῆς συμβιώσεως, ἐκτίθεται εἰς τὴν ἀβεβαιότητα τοῦ νὰ προσβληθῆ εἰς εὐγενὲς ἢ ἀγενὲς τοῦ σώματος μέρος· ἐπειδὴ δὲ

προσκτάται καὶ ἐκ τῆς δηλητηριώδους ἀτμοσφαιρας, ὁ πνεύμων πιθανῶς θέλει γίνεαι τὸ κέντρον καὶ ἡ ἔδρα τοῦ κακοῦ ἐνῶ ὁ ἐμβολιασμός προσδιορίζει τὴν ἔδραν τοῦ εἰς μέρος ἀπόκεντρον. Ἡ ὠφέλεια λοιπὸν τοῦ ἐμβολιασμοῦ συνίσταται εἰς τοῦτο, εἰς τὸ νὰ ἐκλέξη καὶ προσδιορίσῃ τὴν θέσιν εἰς ἣν ἡ Εὐλογία μέλλει νὰ ἐξασκήσῃ τὴν μεγαλητέραν ἐπίδρασιν, διότι εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν παρατηροῦνται, διαρκούσης τῆς νόσου, οἱ μεγαλήτεροι ἐρεθισμοὶ, καὶ περίξ αὐτῆς φύονται περισσότεροι φλύκταιναι, καὶ ἐκχέεται μεγαλύτερα ποσότης πύου ἢ δηλητηρίου (Galuni).

Ἐγὼ ὁμῶς δὲν ἀξιῶ νὰ ἐρμηνεύσω ἀκριβῶς τὴν χαρακτῆρα τῆς Εὐλογίας, τῆς ὁποίας, ὡς προεῖπον, οὐδεὶς γνωρίζει τὴν φύσιν, ἐκτὸς τῶν κακῶν Ἱατρῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπιτρέπεται νὰ γνωρίζουν τὰ πάντα ἀξιῶ μόνον νὰ χορηγήσω τὴν καλητέραν δυνατὴν ἐρμηνείαν, ἧτις μέχρι τοῦδε ἐπεννοήθη ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἀντικειμένου, ὡς τὴν μόνην, ἧτις δύναται τρόπον τινα νὰ ἐξηγήσῃ καὶ τὰ διάφορα περιπεπλεγμένα φαινόμενα, τὰ ὁποία παρουσιάζουν τὰ πειράματα τοῦ ἐμβολιασμοῦ. Ἐπεθύμουν, ἐὰν ἦτο δυνατόν, ὥστε οἱ ἐμβολιασταὶ νὰ προσπαθήσωσιν ὅπως καταστήσωσι γλυκυτέραν καὶ εὐνοϊκωτέραν αὐτὴν τὴν μέθοδον. Ἐπεθύμουν νὰ ἐξετάσωσιν, ἂν ἀντὶ τῶν βραχιόνων, ἦτο προτιμότερον νὰ ἐμβολιάζωται οἱ μηροί, ἢ αἱ γαστροκνήμηαι, ἢ καὶ οἱ πόδες, ὅπως μᾶλλον ἀπομακρύνηται τὸ δηλητήριον ἀπὸ τὰ ἀθρότερα σπλαγγνα. Μετὰ τὸν χαρὸν τοῦτο θέλει γίνεαι ἀλλ' ἢ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα εὐλοισι πρέπει μὲν νὰ ἐπεκτείνεται μετὰ τῶν ἐπερχομένων γενεῶν, χωρὶς ὁμῶς αὐταὶ νὰ προτιμῶνται ποτε ἀπὸ τὰς ζωσας. Χαίρω βλ. πων τὰς ὠφελείας τῶν διχόχων μας, οἵτινες εἰς πολλὰ κα-

φάλακα θέλουν εἶσθαι εὐτυχέστεροι ἀπὸ ἡμᾶς· πληθὺ ἐπεθύμουν ἀφοῦ ἤρχισαμεν τὸ καλὸν νὰ ἐπιτοχύνωμεν τὰς προόδους του, καὶ πολλαπλασιαζόμεναι οἱ θαρραλέαι φωναὶ τῶν ἐξόχων ἐκείνων ἀνδρῶν, οἵτινες διευθύνουν τὰς δοξασίας τῶν μεταγενεστέρων, καὶ ὑποφέρουν τὰς σπερμολογίας τῶν συγχρόνων, νὰ τεθῇ τὸ πᾶν εἰς τακτικὴν κίνησιν, ὅπως αὐξήσωμεν τὰς γνώσεις μας, καὶ ἰδίως τὰς ὠφελιμωτέρας εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῶν ζώντων ἀνθρώπων.

Λέγεται ὅτι ὁ ἐμβολιασμός ἐπιτυγχάνει, οὐχὶ μόνον εἰς τὴν Εὐλογίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν λοιμόν (Πανώλην). Ἐφημερίδες τινὲς ἐκ τῶν μᾶλλον εὐποληπτῶν τῆς Εὐρώπης, μᾶς βεβαιοῦν ὅτι εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐμβολιάζεται καὶ ὁ λοιμός, καὶ ὅτι διὰ τούτου προλαμβάνεται ἡ νόσος ὡς εἰς τὴν Εὐλογίαν (α). Ἡ προλαμβάνουσα τὰς νόσους Ἱατρικὴ, καλουμένη ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης Προφυλακτικῆ, περὶ τῆς ὁποίας ὑπάρχει καὶ παράδοσις ὅτι συνέγραψεν ὁ Ἡρόσπερος Ἀλθίνος, καὶ ἡ ὁποία εἶναι τοσοῦτον εὐεργετικὴ, καθόσον δὲν περιμένει τὸ κακὸν ἵνα τὸ θεραπεύσῃ, ἀλλ' ἐπαγρυπνεῖ καὶ τὸ προλαμβάνει, ὡφελε νὰ ἦναι πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἀνθρωπότητος μᾶλλον γενικευμένη καὶ τελειοποιημένη.

Ἡρὸν δώσω πέρασ εἰς τὰς παρατηρήσεις μου ταύτας, θέλω ἀναφέρει μίαν ἐπιστολὴν τὴν ὁποίαν ἡ προμνησθεῖσα Milady Montague, ἔγραψε περὶ τὸ 1717 ἐξ Ἀδριανουπόλεως πρὸς τὴν K. S. C. Ἰδοὺ πῶς ἐξεφράζετο ἡ ἐρασμία καὶ πνευματώδης ἐκείνη Milady. « Θέλω σοὶ ἀναφέρει ἓν γεγονός, τὸ ὁποῖον θέλει σὲ

(α) Craftman, foglio periodico di Londra 1761 n. 334, e-jura. Encycloped. Novembre 1763, pag. 66.

» κάμει νὰ ἐπιθυμήσης νὰ ἴσουν ἐνταῦθα μαζὶ μου.
 » Ἡ Εὐλογία ἢ τόσον γενικὴ καὶ ὀλεθρία εἰς ἡμᾶς,
 » κατέστη μηδαμινὴ εἰς ταύτην τὴν χώραν, ἕνεκα
 » τοῦ εἰσαχθέντος ἐμβολιασμοῦ. Ἐν τάγμα γριούλων
 » μετέρχεται τὸ ἔργον τοῦτο μετὰ τὰ κυνικὰ καύμα-
 » τα περὶ τὸ φθινόπωρον. Οἱ οἰκογενειάρχαι συμφω-
 » νοῦν τότε πρὸς ἀλλήλους, καὶ συναθροίζουσι ὅσα
 » ἐκ τῶν τέκνων των δὲν ἔλαβον τὴν Εὐλογίαν, προ-
 » σκαλοῦν μίαν ἀπὸ τὰς γραιάς, ἣτις φέρει εἰς φλοι-
 » ὸν καρύου τὴν εὐλογιώδη ὕλην ἐκ τῆς καλητέρας
 » ποιότητος· ἢ προσκληθεῖσα ἐρωτᾷ τοὺς γονεῖς εἰς
 » τίνα μέρος ἐπιθυμοῦν νὰ γίνῃ ἡ ἐγχείρησις, καὶ
 » ἅμα τῆς δείξωσι τὸ μέρος, κάμνει ἐπὶ μιᾶς ἢ κατ'
 » πλειοτέρων φλεβῶν ἐλαφρὰν τομὴν, οὐχὶ ἐπιπνω-
 » τέραν ἀμυχῆς (κοινῶς τσουγγρανιας), καὶ διὰ τῆς
 » αἰχμῆς τῆς βελόνης εἰσάγει εἰς αὐτὴν μίαν σαγό-
 » να ἐκ τῆς εὐλογιώδους ὕλης. Οἱ Ἕλληνες ἔχουσι συ-
 » νήθως τὴν δεισιδαιμονίαν νὰ ἐμβολιάζωνται σαυρο-
 » ειδῶς, ἀνοίγοντες μίαν τομὴν εἰς τὸ μέτωπον, δύο εἰς
 » τοὺς βραχίονας καὶ ἑτέραν εἰς τὴν κοιλίαν. . . . .
 » Τὰ ἐμβολιασθέντα παιδιά παίζουν καὶ εὐθυμοῦν μέ-
 » χρι τῆς ὀγδόης ἡμέρας, μετὰ τὴν ὁποίαν ἐπέρχεται
 » ὁ πυρετός, καὶ τότε πλαγιάζουσι εἰς τὴν κλίνην ἐπὶ
 » δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας· λαμβάνουσι συνήθως εἴκοσι
 » ἕως τριάκοντα φλυκταίνας, αἵτινες δὲν ὑπάρχει πα-
 » ράδειγμα νὰ ἀφίνωσι ἐπ' αὐτῶν στίγματα. Τέλος
 » πάντων μετὰ ἑτέρας ὀκτῶ ἡμέρας τὰ παιδιά ἀνα-
 » λαμβάνουσι, καὶ εἶναι ἐντελῶς ὑγιῆ καὶ ἀκμαῖα, ὡς
 » νὰ μὴν ἤθελον ποτὲ λάβει τὴν νόσον. Αἱ τομαὶ ἐκ-
 » κρέουσι πολὺ πύον, διαρκούσης τῆς Εὐλογίας, καὶ
 » τοῦτο χρησιμεύει πρὸς ἐξοδὸν τοῦ εὐλογιώδους δη-
 » λητηρίου, ὅπως μὴ μεταδοθῇ εἰς ἕτερα μέρη. Ἡ

» ἐγχείρησις γίνεται ἕκαστον ἔτος εἰς μυριάδας παι-
 » δίων, καὶ ὁ Πρέσβυς τῆς Γαλλίας λέγει ὅτι ἐνταῦ-
 » θα πέρνουσι τὴν Εὐλογίαν, ὡς ἀλλαχοῦ τὰ νερὰ χά-
 » ριν διασκεδάσεως. Μέχρι τοῦδε οὐδεὶς εἰς τὰ μέρη
 » ταῦτα ἔπαθεν ἐκ τοῦ ἐμβολιασμοῦ, καὶ εἶμαι τόσον
 » πεπεισμένη περὶ τῆς ἀγαθότητος αὐτῆς τῆς μεθό-
 » δου, ὥστε εἶμαι ἀποφασισμένη νὰ ὑποβάλλω εἰς
 » αὐτὴν τὸ ἀγαπητόν τέκνον μου. Ἀγαπῶ τοσοῦτον
 » τὴν προσφιλεῖ μου πατρίδα, ὥστε ἐπεθύμουν νὰ εἰ-
 » σαχθῇ ἡ χρῆσις αὐτῆς, καὶ δὲν ἤθελα βραδύνει νὰ
 » γράψω εἰς τοὺς Ἰατροὺς μας, ἐάν τοὺς ἐνόμιζα ἐπὶ
 » τοσοῦτον ζηλωτὰς, ὥστε νὰ προτιμῶσι τὸ καλὸν τοῦ
 » ἀνθρωπίνου γένους ἀπὸ τὸ ἰδιαιτέρον αὐτῶν συμφέ-
 » ρον, καὶ ἱκανοὺς νὰ θυσιάσωσι ἕνα κλάδον τόσον
 » σημαντικὸν ἐκ τῶν προσόδων των· πλὴν φοβοῦμαι
 » μὴ ὑποπέσω εἰς τὰς τρομερὰς αὐτῶν ἐκδικήσεις,
 » ἐάν ἀπαιτήσω τόσην παρ' αὐτῶν ζημίαν! Τίς οἶδε
 » μετὰ τὴν ἐπάνοδόν μου εἰς τὴν Ἀγγλίαν, μήπως
 » λάβω τὸ θάρρος νὰ τοὺς κινήσω τὸν πόλεμον!
 » Θαύμασον τὸν ἡρωϊκὸν ζῆλον τῆς φίλης σου
 » κ. τ. λ. »

Ἄλλ' εἶναι πλέον καιρὸς νὰ θέσωμεν τέρμα εἰς
 τὰς ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου σκέψεις μας. Πρό-
 κειται ἢ νὰ ἀφήσωμεν ν' ἀπολεσθῇ, ἢ νὰ διατηρηθῇ ἡ
 ζωὴ εἰς τὸ δεκατημόριον τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Πρό
 ἡμίσεως αἰῶνος ἠρωτήθη ἡ φύσις διὰ πειραμάτων εἰς
 ὅλα τὰ μέρη τῆς Εὐρώπης, καὶ πλέον τῶν ἑκατὸν
 χιλιάδων ἐμβολιασθέντων, ἀπεκρίθησαν διὰ τῆς ἀναρ-
 ρώσεως καὶ θεραπείας των ὑπὲρ τοῦ ἐμβολιασμοῦ· ἡ
 φωνὴ καὶ τὰ συγγράμματα τῶν ἐπιφανεστέρων Ἰα-
 τρῶν συσταίνουσι τὴν νέαν μέθοδον· ἡ Ἀγγλία, ἡ
 Σουηδία, ἡ Δανία, ἡ Νορβηγία, ἡ Βέρνα, ἡ Γενεύη,

ἡ Τυβερηνία καὶ ἡ Ἰστρία, ὠφελήθησαν ἐξ αὐτοῦ τοῦ πολυτίμου δώρου τοῦ οὐρανοῦ· τέλος εἰς τὴν ἐγγείρησιν ταύτην ὑπεβλήθησαν καὶ πολλοὶ Ἡγεμονικοὶ οἴκοι τῆς Εὐρώπης· ἐπομένως εἰάν τις μετὰ τόσας ἐναργεῖς ἀποδείξεις, ἐπιμένει εἰς τὴν ἀντίθετον δοξασίαν, ὀφείλομεν ἐξ ἀνάγκης νὰ εἰπώμεν ὅτι ὁ τοιοῦτος ἀνήκει εἰς τὴν ἀσθενῆ ἐκείνην τῶν ἀνθρώπων μερίδα, ἣτις ἐνασμενίζεται νὰ καταπολεμῇ τὴν πρόδον παντός ἀγαθοῦ.

Οἱ Ἀντίποδες καὶ ἡ κίνησις τῆς γῆς, ἤδη ἀποδειγμένα, κατεπολεμήθησαν πεισματωδῶς ἀπὸ τὴν μερίδα αὐτὴν τῶν ἀνθρώπων. Ἡ κυκλοφορία τοῦ αἵματος, ἡ χρῆσις τοῦ Ἀντιμονίου, ὁ Ὑδράργυρος καὶ ἡ Κινίνη ἔλαβον σφοδροτάτους πολέμους ἀπὸ τοὺς Ἰατρούς. Τώρα αἱ δοξασίαι εἶναι στερεαὶ καὶ ὁμοίομορφοὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἀντικειμένων, καὶ δὲν μνημονεύονται αἱ παρελθοῦσαι ἔριδες, εἰμὴ ὡς ἀνέκδοτα τῆς Ἰατρικῆς ἱστορίας. Τολμῶ νὰ εἰπῶ ὅτι τὸ αὐτὸ θέλει συμβῆ μετ' ὀλίγα ἔτη καὶ εἰς τὸν ἐμβολιασμόν. Ἐγὼ εἶμαι εὐχαριστημένος ὅτι ἐπεζήτησα ἀμερολήπτως τὴν ἀλήθειαν, ὅτι εὔρον αὐτήν, καὶ ὅτι ἐπροσπάθησα νὰ τὴν παραστήσω ἐγγράφως, ὅπως προσκτηθῇ με' ὀλιγώτερον κόπον καὶ χρόνον, ἀφ' ὅσον ἐγὼ ἠναγκάσθην νὰ δαπανήσω.

(Ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ.)

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α΄. ΠΡΟΣ ΑΓΑΘΟΚΛΕΑ

ΑΝΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ.

* Οὗτοι κκμοῦμαί σοι λέγουσα τ' ἀγαθά. »
(Αἰσχ. Εὐμην.)

Π ὑπόθεσις, ἣν πρό πολλοῦ με προσκαλεῖς, φίλε Ἀγαθόκλεις, νὰ διαπραγματευθῶ, καίτοι ἀφορᾷ ἀντικείμενον ἱστορικῆς πλέον μνήμης, οὐχ' ἤττον ὅμως, ἔχει καὶ ἤδη τινὰ σπουδαιότητα καὶ ἐνδιαφέρον, διότι δύναται τοῦλάχιστον νὰ καταδείξῃ τὴν πλάνην εἰς ἣν πολλοὶ, εἴτε ἀμαθεῖς, εἴτε εὐμαθεῖς παρεσύρθησαν ὑπὸ τοῦ φατριασμοῦ καὶ τῆς ξενοφροσύνης, καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ συνάμα καὶ αὐτοὺς καὶ ἐτέρους εἰς τὸ μέλλον ἀπὸ παρομοίου εἴδους ἄτοπα, ἀτινα δύνανται καιρίως νὰ βλάψωσι καὶ τὰ δημόσια καὶ τὰ ἰδιωτικὰ συμφέροντα. Ἀπαιτεῖς λοιπὸν νὰ σὲ διαφωτίσω περὶ τῶν αἰτίων τῆς καταργήσεως τοῦ βραχυθίου θεσμοῦ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, καὶ περὶ τῆς ἀγαθῆς ἢ κακῆς ἐπιβροῆς, ἣν ὁ θεσμὸς αὐτὸς ἠδύνατο νὰ ἐξασκήσῃ ἐπὶ τῶν κοινῶν.

Πολὺ καλὰ! Δὲν ἀποποιοῦμαι νὰ ἱκανοποιήσω ἐν ὀλίγοις τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀπαίτησίν σου. Πλὴν σοὶ λέγω ἀπὸ τοῦδε, ὅτι οὐδεμίαν θέλω κάμει νύξιν περὶ τῶν ἀποκρύφων πολιτικῶν ἀφορμῶν, αἵτινες ἐχρημάτισαν ἴσως καὶ οἱ ἰσχυρότεροι μοχλοὶ τῆς ἀνατροπῆς τοῦ θεσμοῦ, ἀλλὰ περὶ τῶν κυριωτέρων τότε ἀδοκίμων λόγων, τοὺς ὁποίους ὅμως ἐγὼ θεωρῶ μᾶλλον ὡς προφάσεις, παρὰ ὡς λόγους βασίμους πρὸς παραδοχὴν ἀνατρεπτικῶν μέτρων, διότι οὐδεμίαν εἰ-

γον ὑπόστασιν. Ἐλεγον λοιπὸν τότε, καὶ ἴσως ἀ-
κόμη καὶ σήμερον, οἱ κατὰ τοῦ Συμβουλίου μανιωδῶς
καὶ μετὰ πατάγου ἀντιφερόμενοι, ὅτι ὁ θεσμὸς αὐ-
τὸς ἦτο φυκὸν ἐξωτικὸν καὶ ἐπιβεβλημένον· ὅτι ἐδη-
μιουργήθη πρὸς τὸ συμφέρον κυρίως τῆς Βασιλείας
καὶ τῆς Κυβερνήσεως, τῶν ὁποίων ἤθελεν ὑπηρετεῖ
καὶ τὰ τυρανικὰ ἴσως σχέδια, πρὸς βλάβην τῶν συν-
ταγματικῶν τοῦ ἔθνους ἐλευθεριῶν· ὅτι τέλος ἀπέρ-
τιζε σῶμα προνομιούχον, καὶ ἦτο τρόπον τινὰ ἡ πα-
ρωδία τῆς καταργηθείσης Γερουσίας. Αὐτοὶ ἦσαν οἱ
κυριώτεροι σπερμολογούμενοι λόγοι, τῶν ὁποίων ἤδη
θέλω μετὰ συντομίας ἐπιληφθῆ τῆς ἀνασκευῆς.

Καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου παρατηρῶ ὅτι ὁ θεσμὸς
τοῦ Συμβουλίου δὲν ἦτον ἐξωτικὸς ἢ ἀλλότριος, διότι
εὐμόνον ἢ γένεσις αὐτοῦ χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς συστά-
σεως τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ἀλλὰ καὶ ἄλλο-
τε εἶχεν ἐγκαθιδρυθῆ καὶ βιώσει εἰς τὴν Ἑλλάδα.
Ἐκτὸς ὅμως τούτου καὶ οἱ πλείοτεροι ἡμῶν θεσ-
μοὶ καὶ νόμοι τοιαύτην ἔχουν καταγωγὴν, ἐνε-
κα τούτου ἴσως καὶ κακῶς ἐννοοῦνται, καὶ χεῖ-
ρον ἐφαρμόζονται, καὶ δυσκόλως ἐγκλιματίζονται.
Ἄλλ' ὀπωσδήποτε ἀφοῦ τὸ ἔθνος ἐδικαιοῦτο νὰ κατα-
ταχθῆ εἰς τὴν τάξιν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, καὶ
ἔστερεῖτο, ἐνεκα τῆς προλαβούσης αὐτοῦ πολιτικῆς
καταστάσεως, θεσμῶν καὶ νόμων, ὧφειλεν ἐξ ἀνάγκης
νὰ υἱοθετήσῃ ἐκείνους τῶν ἐξευγενισμένων ἔθνων, καὶ
νὰ μεταπλάσῃ καὶ ἐγκλιματίσῃ αὐτοὺς βαθμηδὸν συν-
ωδᾶ πρὸς τὸ πνεῦμα, τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὰ ἦθη τῆς
χώρας.

Παρατηρῶ δὲ προσέτι ὅτι ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος θε-
σμὸς, οὔτε ἐπιβεβλημένος ἦτο, διότι ἂν ἐπρότεινε
αὐτὸν ἡ κυβέρνησις, εἴτε οἴκοθεν, εἴτε κατ' ἐμπνευσιν

καὶ προτροπὴν τοῦ τότε παρὰ τῆς διπλωματίας καὶ
τῶν φατριῶν μισουμένου Συμβουλίου τοῦ Βασιλέως
Σπόνεκ, ἢ Συνέλευσις ἐξ ἄλλου μέρους ἦτον ἐλευθέρα
ἐν τῇ κυριαρχίᾳ τῆς, ἢ νὰ τὸν τροπολογήσῃ κατ' ἀ-
ρέσκειαν, ἢ νὰ τὸν ἀποβρίψῃ ἀπολύτως, ἀλλ' οὐχὶ
καὶ παραδεχομένη αὐτὸν καὶ ἀντεκδικουμένη ταῦτο-
χρόνως, νὰ τὸν δυσφημήσῃ καὶ τὸν χαρακτηρίσῃ,
πρὸς βλάβην καὶ τῆς ἀξιοπρεπείας τῆς, ἐπιβεβλημέ-
νον, διὰ τὸν μόνον ἐμπαθῆ καὶ περιφίλαυτον λόγον,
ὅτι ἡ πρωτοβουλία αὐτοῦ δὲν ἐξήλθεν ἐκ τῆς κεφα-
λῆς τῆς· ἐνεκα δὲ τούτου, ὡς διὰ νὰ προσδιορίσῃ τὸν
χρόνον τοῦ βίου του, ἐθεσμοθέτησε καὶ τὴν ἀναθεώ-
ρησίν του ἐν τῇ πρώτῃ συνόδῳ τῆς πρώτης Βουλευτι-
κῆς περιόδου, ἧτις καὶ τὸν κατήργησεν, ἢ μᾶλλον
κατεδάφισε μίαν τοῦ νέου πολιτεύματος γωνίαν, ὡς
νὰ κατεδάφιζεν νέαν τινὰ Βασιλίαν, μετὰ ζητω-
κραυγῶν καὶ χειροκροτήσεων, τῶν ὁποίων ὁ πάταγος
ἀντήχησε λίαν εὐάρεστος καὶ εἰς τινὰς Πρεσβείας,
διότι ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες παραδόξως πῶς καταστρέ-
φομεν τὰ καλὰ, ἄδοντες καὶ ψάλλοντες ὡς οἱ καιόμε-
νοι τοῦ μύθου κοχλῖαι, ἐπαναλαμβάνοντες ἐνταύτῳ
πολλοὶ μετὰ σαρδωνικοῦ ὑπομειδιάματος καὶ τὸν συ-
νήθη ἐπωδὸν· « Ῥωμαῖκο, Ῥωμαῖκο, ἐστ' εἶναι τὸ
» Ῥωμαῖκο. » Τὴν σόλικον καὶ ὀλίγον συστατικὴν
αὐτὴν ῤῆσιν, προσφέρουν σχεδὸν ἅπαντες μετὰ τοῦ αὐ-
τοῦ ὑπομειδιάματος, ὅταν ἀκούουν ἢ βλέπουν ἀταξίαν
ἢ ἀδικίαν τινὰ προφανῆ, διαπραττομένην ἀσυστόλως,
εἴτε ὑπὸ τῶν Ἀρχῶν, εἴτε ὑπὸ τῶν ἰδιωτῶν.

Καὶ μὰ τὴν ἀλήθειαν, δὲν εἶναι ἴσως λίαν ἀξιο-
κατάκριτοι οἱ οὕτως ἀπρεπῶς χαριεντιζόμενοι, ἀφοῦ
παρατηροῦν ὅτι ἀρχηγοὶ τῶν παρανομιῶν ἢ τοῦ ὀλέ-
θρου, καθίστανται πρῶτοι οἱ ἐπὶ νοημοσύνη καὶ πα-

τριωτισμῶ ἐγκουχόμενοι. Ἐάν μὲν ἀναθεωρούμενος ὁ θεσμός, ἐνεκρίνετο πλημμελὴς ἐν τῷ ὀργανισμῶ τῷ, πλὴν ἐπιδεκτικὸς διορθώσεως, οὐδεὶς, νομίζομεν, ἀληθῶς ἐνδιαφερόμενος περὶ ἐλλόγου τάξεως πραγμάτων, ἤθελεν ἀποδοκιμάσει τὸ συνετὸν μέτρον, διότι ἤθελε παρατηρήσει εἰς αὐτό, οὐχὶ πνεῦμα ἐμπαθείας καὶ ἀνατροπῆς, ἀλλὰ πνεῦμα φρονήσεως καὶ τελειοποιήσεως. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοῦ πρώτου λόγου.

Ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου ὅμως, ἀπορῶ καὶ ἐγὼ αὐτός, φίλε Ἀγαθόκλεις, τί νὰ σὲ εἰπῶ, διότι ὅσον καὶ ἂν κατεβασάνισα τὴν διάνοιάν μου, οὔτε εἰς τὸν θεσμόν αὐτὸν ἠδυνήθην ν' ἀνακαλύψω τὸν μισητὸν ἐκεῖνον χαρακτήρα, ὃν ὄρωρᾶν ὁ φατριασμός καὶ ἡ δημοκρατία εὐηρεστήθησαν νὰ τοῦ ἀποδώσωσιν, οὔτε εἰς τοὺς εὐπαιδευτούς καὶ ἐμπείρους ἄνδρας, οἵτινες πρῶτοι ἐδιωρίσθησαν, καὶ οὕτως εἰπεῖν ἐκλήρωθησαν, νὰ τὸν ἐνεργοποιήσωσιν.

Ὁ μὲν θεσμός οὔτε κἂν ἀπλὴν ὑπόνοιαν, ἠδύνατο εἰς τοὺς εἰλικρινῶς φρονοῦντας νὰ διεγείρῃ φιλοτυραννικοῦ, ἢ ἔστω καὶ φιλοβασιλικοῦ πνεύματος, διότι δὲν ἐσύσταται σῶμα πολιτικὸν ἢ διοικητικόν, τὸ ὅποιον μὲ τὸν καιρὸν ἰσχυροποιούμενον, νὰ ἐπαπειλῇ εἴτε μόνον, εἴτε μετὰ τῆς κυβερνήσεως ἐνομόμενον, τὰς ἐλευθερίας τοῦ ἔθνους, ἀλλ' ἴδρυν ἀπλῶς σῶμα παρασκευαστικὸν τῶν νόμων, ὅσων ἡ κυβέρνησις ἢ ἡ Βουλὴ ἤθελον ὑποβάλλει εἰς τὴν βάσανον τῶν φώτων, τῆς πείρας καὶ τῆς συνέσεως αὐτοῦ· οὔτε πρωτοβουλίαν, οὔτε ἐνεργητικὴν δύναμιν ἰδίαν εἶχεν, οὔτε δημοσιότητα συζητήσεων, ἐξ ὧν ἐφέλκονται τὰ πλήθη, αὐξάνουν αἱ ἐπιβροαί, καὶ ἰσχυροποιῶνται αἱ διακεκριμέναι ἀτομικότητες. Τοιοῦτον σῶμα ὁμοίαν

ζε μᾶλλον μὲ ἐπιστημονικὸν Ἀκαδημαϊκὸν Σύλλογον, ἡρέμως ἀσχολούμενον ἐπὶ τῆς φιλολογίας καὶ φυσιολογίας οὕτως εἰπεῖν τῶν νόμων, τῶν ὁποίων καὶ τὴν λέξιν ἐβασάνιζε, καὶ τὴν φράσιν ἀπλοῦσε, καὶ τὴν σύνθεσιν ἐκανόνιζε, καὶ τὸ πνεῦμα διηρμήνευεν· ἔργα πάντα ταῦτα, ἅτινα ἡ κυρίαρχος Βουλὴ ὡς καὶ ἡ κυβέρνησις, ἐδικαιοῦντο νὰ ἀποδέχωνται ἢ ὄχι.

Οἱ δὲ πρῶτοι ἐκλεχθέντες ν' ἀπαρτίσωσιν αὐτὸ ἐντιμοὶ καὶ σεβαστοὶ ἄνδρες, τέκνα ἅπαντες προσφιλεῖ τῆς ἐλευθερίας, ἦν οἱ μὲν προσωπικῶς κατὰ τὸν ἱερὸν αὐτῆς ἀγῶνα ὑπηρετήσαν, οἱ δὲ νηπιόθεν τὸ ἀδούλωτον καὶ γλυκὺ αὐτῆς γάλα ἐθήλασαν, ὠφειλον καὶ ἐν τιμῇ, καὶ ἐν πεποιθήσει, καὶ ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτῶν συμφέροντι νὰ τὴν διατηρήσωσι σῶαν καὶ ἀλώβητον, οὐ μόνον ὡς ἰδίαν, ἀλλὰ καὶ ὡς κληρονομίαν αἰμόκτητον, ἀνεκτίμητον καὶ ἀναπαλλοτριώτον τοῦ ἔθνους. Ἐάν δὲ τὰ φρονήματα, αἱ προαιρέσεις, καὶ αἱ τάσεις τῶν ἀνθρώπων, τεκμηριῶνται μᾶλλον ἐκ τῶν λόγων καὶ ἔργων αὐτῶν, θέλω σοὶ ἀποσειλεῖ τινὰ ἐκ τούτων, ὅπως καὶ ἐξ αὐτῶν κρίνεις οὐ μόνον περὶ τῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ θεσμοῦ, τὸν ὅποιον τὸ πάθος, ἡ ἀμάθεια καὶ ἡ πλάνη διεννοήθησαν νὰ δυσφημίσωσι καὶ καταργήσωσι, πρὶν ἔτι ἴδωσι τὰ προϊόντα τῆς ἐφαρμογῆς του.

Πλὴν ἴσως ἐνταῦθα μὲ εἶπῃς, ὅτι πιθανὸν νὰ συνετέλεσαν κατὰ τι εἰς τὴν κατάργησιν τοῦ θεσμοῦ καὶ αἱ δυσάρεστοι ἀναμνήσεις, ἃς εἶχεν εἰς πολλοὺς εἴτε ἀδίκως, εἴτε δικαίως, ἀφήσει τὸ πρό τῆς Σεπτεμβριαῆς μεταπολιτεύσεως Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι ἴσως καὶ ἐκεῖναι εἴτε ἐν ἀγαθοπιστίᾳ, εἴτε ἐν κακοπιστίᾳ ἐξήσκησάν τινα ἐπίδρασιν, πλὴν αὕτη ὑπεδαυλίζετο μᾶλλον πρὸς πλείοτερον ἐ-

ρηθισμὸν τῶν πνευμάτων, διότι οἱ δύο θεσμοί, ὅτε νέος καὶ ὁ ἀρχαῖος, οὐδὲν ἄλλο εἶχον κοινόν, εἰμὴ τὸ ὄνομα, κατὰ τὰ ἄλλα ἦσαν πάντῃ ἀνόμοιοι. Ἐκτός δὲ τούτου οἰαδῆποτε ὑπῆρξεν ἡ πολιτεία τοῦ ἀρχαίου Συμβουλίου, αὕτη, ἃν ἐχρημάτισε κακῆ, δὲν ἤτό ποτε ἀποχρῶν λόγος πρὸς τὴν κατάργησιν τοῦ νέου θεσμοῦ, διότι καὶ ἄλλοτε καὶ ἀλλαγῶν πολλοὶ θεσμοὶ καὶ πολιτικοὶ τύποι, εἴτε φύσει στρεβλοὶ, εἴτε ἐνεκα τῆς ἀδειξίου ἢ δολερᾶς αὐτῶν ἐφαρμογῆς καταργηθέντες, καὶ μετὰ παρέλευσιν χρόνου ὑπὸ διάφορον μορφὴν καὶ φύσιν, ἀλλ' ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα, ἀνιδρυθέντες, δὲν ἀνετράπησαν μετ' ὀλίγον καὶ πρὶν ἀκόμῃ τῆς ἐνεργοποιήσεώς των, διὰ τὸν μόνον λόγον τῆς μετὰ τῶν προγενεστέρων ὁμωνυμίας των· τοῦτο ἤθελεν εἶσθαι τὸ αὐτό, ὡς νὰ ἀπεχθάνετό τις ἄνδρα ἄγνωστον εἰσέτι ἐν τῇ πολιτείᾳ του, διότι φέρει τὸ αὐτὸ ὄνομα ἑτέρου, ὅστις εἴτε δικαίως, εἴτε ἀδίκως ἀπεστρέφετο ἄλλοτε ὑπ' αὐτοῦ.

Ἄλλ' ὅχι, φίλε Ἀγαθόκλεις, δὲν συνετέλεσαν τόσον πρὸς τὴν κατάργησιν τοῦ θεσμοῦ προκαταλήψεις, ἢ παρελθοῦσαι ἀναμνήσεις, ὅσον σύγχρονοι ἐντυπώσεις, ἀντιζηλῖαι καὶ προσωπικαὶ ἀντιπάθειαι. Οἱ μὲν δὲν ἀνείχοντο ἐντός τοῦ Συμβουλίου τὸν Α. ἕτεροι τὸν Β. ἄλλοι τὸν Γ. καὶ οὕτω καθεξῆς· μὴ δυνάμενοι δὲ νὰ ἐξώσωσιν ἄλλως αὐτοὺς, ἀπεράσισαν νὰ πράξωσιν ὡς οἱ ἄγριοι τοῦ Καναδά, οἵτινες ἀδυνατοῦντες νὰ δρέψωσι τὸν εἰς ὕψος κρεμάμενον καρπὸν τοῦ δένδρου, κόπτουν αὐτὸ διὰ τοῦ πελέκεως ἐκ τῆς ῥίζης. Ὡραία μίμησις! πλὴν ἀξία τῶν θεσμοφάγων τοῦ Συμβουλίου! Τοιαῦτα ἀγενῆ, ἀτίθασσα καὶ προσωποκτόνα πάθη ἐπηρεάσαν μᾶλλον τὰς ψυχάς.

Αὐτὰ ταῦτα προπάντων τὰ ἀποτρόπαια πάθη, ὡς

ἐπικρατέστερα δυστυχῶς ἐν τῇ ἡμετέρα χώρᾳ, μᾶς ὤθησαν καὶ μᾶς διατηροῦν εἰς τὴν ἤδη διαχειμέθα ἀθλίαν κατάστασιν, διότι ἐνεκα προσωπικῶν ἀντιπαθειῶν καὶ ἐχθροτήτων, θεωροῦμεν ὡς σκύβαλον καὶ θεσμούς, καὶ νόμους, καὶ πατρίδα, καὶ θρησκείαν. Τὰ ἀγαθοεργὰ καταστήματα, τὰ εὐεργετικώτερα ἰδρύματα, οἱ ὠφελιμώτεροι συνεταιρισμοὶ, καὶ αὐτοὶ ἀκόμῃ οἱ ἀπλῶς Φιλολογικοὶ ἢ Φιλαρμονικοὶ Σύλλογοι, οἵτινες εἴτι μᾶλλον ἐξευγενίζουσι τὰς τερπνάς καὶ ἀθώας διασκεδάσεις, γίνονται ἀπάνθρωπος βορὰ τῶν ἀγρίων ἀτομικῶν ἢ φατριαστικῶν παθῶν μας. Ἐνῶ δὲ τὴν προτεραιάν μετὰ ζήλου καὶ εὐσεβείας ἐγκαινιάζομεν τοιαῦτα φιλανθρωπικὰ καὶ λίαν κοινωφελῆ ἰδρύματα, ὡς ἱεροὺς ναοὺς θείας λατρείας καὶ χρυσοῦν ἐλπίδων εὐημερίας καὶ προόδου, τὴν ὑστεραίαν κορυβαντιῶντες οὕτως εἰπεῖν καὶ ὀρχοῦμενοι, κρημνίζομεν καὶ διαλύομεν αὐτὰ, ὡς ἐχθρικά καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν ἀπειλοῦντα φρούρια. Ἐνεκα τούτου οὐδὲν στερεὸν καὶ μόνιμον, οὐδὲν σεβαστὸν καὶ πάροχον ἐπὶ πολὺ ἀγαθῶν προσδοκιῶν ὑπάρχει σχεδὸν ἐν ἡμῖν, ἢ θέλει ἴσως ποτὲ ὑπάρξει, ἐνόσω ὑπὸ τοιοῦτων καὶ παρομοίων ἀκατασχέτων παθῶν ἀγόμεθα καὶ φερόμεθα· καὶ μὰ τὴν ἀλήθειαν ἀμυθιάλλω, μήπως ἐνεκα αὐτῆς τῆς λίαν πικροχόλου ἐμπαθείας μας καὶ τῆς ἀλόγου καὶ κούφου ἀστασίας μας, ἠθέλαμεν συνεχῶς κατὰ συμπλέγματα ἀποδημεῖ ὡς Ἀραβες σκηνηται, εἰς ἑτέρας γείτονας χώρας, ἃν εὐρίσκομεν τοιαύτας ἐρήμους καὶ ἀδεσπότους.

Ἐπὶ δὲ τέλος τοῦ τρίτου λόγου παρατηρῶ, ὅτι ἀφοῦ ὁ θεσμὸς τοῦ Συμβουλίου ἦτον ὁποῖος προλαβόντος τὸν ἐθεώρησα, καὶ τὸν ὁποῖον δύναται ἕκαστος ν' ἀναγνώσῃ εἰσέτι ἐν τῷ συντάγματι, δὲν βλέπω τίνα

προνόμια ἤθελε χορηγεῖ εἰς τοὺς ἀναγορευομένους Συμβούλους, ἐκτός ἂν ἐθεωροῦντο ὡς τοιαῦτα τὰ ἐκ καρύου κατεσκευασμένα θρανία των, ἐνῶ ἐκεῖνα ἐτέρων ἦσαν ἴσως ἐξ ἀπλῆς σανίδος· ἢ ἐξελαμβάνοντο ὡς προνόμια τὸ προτιμώμενον γῆρας, τὰ φῶτα, ἢ πείρα, ἢ ὠριμος σκέψις, καὶ ἕτερα ἴσως ἀτομικὰ πλεονεκτήματα, ἅτινα ἤθελον χορηγεῖ εἰς αὐτοὺς δικαίωμα μόνον, ὀφειλομένου παρὰ τῶν ἄλλων σεβασμοῦ, ὅστις εἶναι πάντοτε καὶ ἀμοιβαῖος. Δυστυχία ὅμως εἰς τὴν χώραν ἐκείνην, ἣτις τὰς φυσικὰς καὶ ἠθικὰς ἀρετὰς τῶν πολιτῶν, ἤθελε θεωρεῖ ὡς προνόμια, καὶ ὑπὸ τὸν ψευδῆ αὐτὸν χαρακτηρισμὸν, κρύπτουσα τὸν φθόνον, τὴν κακίαν καὶ τὴν ἀγένειαν, τὰς κατεδίωκεν, ἢ τὰς περιεφρόνει, ἢ ἐπειρᾶτο διασύρουσα αὐτὰς νὰ τὰς ἐξισώσῃ μὲ τὸν βόρβορον τῶν τριόδων καὶ τῶν χυμαυτυπειῶν! Αὕτη δὲν ἤθελεν εἶσθαι πλέον χώρα λογικῶν καὶ πολιτισμένων ὄντων, ἀλλὰ κτηνῶν ἀγελαίων καὶ εἰδεχθῶν, ἐχόντων μόνον τὴν μορφὴν τοῦ ἀνθρώπου!

Τὰ προνόμια χορηγοῦνται ὑπὸ θεσμῶν καὶ νόμων, ἢ καθιερόνονται βαθμυδὸν ὑπὸ ἀρχαίων ἐθίμων ὑπὲρ μιᾶς τάξεως ἀνθρώπων πρὸς ὑποτέλειαν ἐτέρων, ἐχόντων ἄλλως τὰ αὐτὰ δίκαια καὶ ζώντων ἐν τῇ αὐτῇ κοινωνίᾳ, ἕνεκα τούτου εἶναι καὶ μεστὰ ἀδικίας, καὶ μίσους, καὶ ἀποστροφῆς, καὶ οὐχὶ μικρᾶς κοινωνικῆς βλάβης, διότι ἐνῶ εἰσάγουν τὴν ἀνισότητά, καὶ διακρίνουν ὄντα ἴσα πρὸς ἄλληλα κατὰ τὰ δίκαια, ἐγκαθιδρύουν συνάμα τὸν δεσποτισμὸν καὶ τὴν δουλείαν μεταξὺ ὁμοίων, καὶ γίνονται πρόξενα ἀντιπαθειῶν, ἐχθροτήτων, καὶ ἐμφυλίων σπαραγμῶν.

Τοιούτων ὅμως προνομίων, ἢ ἐτέρων ὁμοίας φύσεως, δὲν ἦτο κἀποχρὸν τὸ Συμβούλιον, ἐπομένως δὲν

ἦτο καὶ Σῶμα προνομιούχον· ἦτο καὶ αὐτὸ ἀπλῶς μία Ἀρχὴ τοῦ κράτους ὡς πᾶσα ἕτερα, ἣτις κατὰ νόμον ἐδικαιοῦτο μόνον διαρκούσης τῆς ὑπηρεσίας της, πρὸς τὸν παρὰ τῶν πολιτῶν ὀφειλόμενον εἰς πᾶσαν Ἀρχὴν σεβασμὸν· πλὴν κατὰ τὰ λοιπὰ ἐθεωρεῖτο καὶ ἦτον ἐνώπιον τοῦ νόμου ὡς ὁ ἔσχατος πολίτης. Ἡ ἰσονομία καὶ ἰσοπολιτεία εἶναι δύο ἐκ τῶν οὐσιωδεστέρων καὶ πολυτιμωτέρων θεσμῶν τῆς Ἑλληνικῆς πολιτείας· ἂν δὲ τὰ εὐεργετήματά των, δὲν ἐπεκτείνονται ἐφ' ὅλων ἐπίσης καὶ πραγματικῶς, τοῦτο συμβαίνει ἕνεκα τῆς ἀτελείας τινῶν ἀστυκῶν νόμων, τῆς ὑπὸ τῶν φατριῶν διαστροφῆς ὅλων ἐν γένει τῶν θεσμῶν, καὶ τῆς ὑπὸ τινῶν βαθυπλούτων ἢ δεσποτοφρόνων γαιοκτητῶν σκανδαλώδους παραβιάσεως των.

Ὡς πρὸς δὲ τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ ὅτι τὸ Συμβούλιον ἦτο μία παρωδία τῆς ἀπερισκέπτως καταργηθείσης Γερουσίας, σοὶ λέγω, ὅτι κατὰ τοῦτο οἱ ἀντίπαλοί του ἐχρημάτισαν εὐφυέστεροι, ἂν οὐχὶ καὶ λογικώτεροι καὶ δικαιώτεροι, διότι ἂν ἦτο μικρὸν καὶ παραμεμορφωμένον ἔνδαλμα τῆς Γερουσίας, ἠδύνατο τοῦλάχιστον ἐν τῇ ἀναθεωρήσει του οὐχὶ νὰ καταπνευγῆ, ἀλλὰ περιποιούμενον νὰ καταστῆ βιώσιμον, καὶ νὰ γίνῃ Σῶμα τελειώτερον καὶ ὠφελιμώτερον ἐν τῇ πολιτείᾳ, ἀναπληροῦν μέχρι τινὸς τὴν Γερουσίαν, διότι ἡ ἀτέλεια τῶν ἀγαθῶν καὶ γονίμων θεσμῶν, δὲν χορηγεῖ εἰς ἐχέφρονας καὶ ὑπὸ ἀγνοῦ πατριωτισμοῦ ἐμπορομένους πολίτας, δικαίωμα καταργήσεως, ἀλλ' ἀπεναντίας ἐπιβάλλει καθήκον ἀναδιοργανώσεως καὶ τελειοποιήσεως. Πλὴν τί χρῆζον, φίλε Ἀγαθόκλεις, οἱ ἀκαταμάχητοι καὶ φωτοβόλοι τῆς ἀληθείας λόγοι, ἀπέναντι παθῶν, ἅτινα ἐν τῇ Συμβουλοφοβίᾳ ἢ μᾶλλον ἐν τῇ ἐσχάτῃ μανίᾳ των, ἀνακράζουσι· « ἄς κα-

» ταστραφή τὸ πᾶν, ἔτσι θέλω, ἔτσι μὲ συμφέρει; »
— Εἶναι μαργαρίται ριπτόμενοι εἰς τοὺς χοίρους. Οὕτω τινὲς ἀνέκραζων καὶ ὅτε κατηγγήθη ἡ Γερουσία!!

Ἐπιλαμβάνομαι ἤδη καὶ τῆς ἐτέρας ἐρεύνης, ἀφορώσης κατὰ τὴν ἀπαίτησίν σου τὴν ἀγαθὴν ἢ κακὴν ἐπιβρόχην, ἣν ὁ θεσμὸς ἠδύνατο νὰ ἐξασκήσῃ ἐπὶ τῶν κοινῶν.

Οἱ θεσμοὶ καὶ οἱ νόμοι εἶναι εἰς ἑαυτοὺς ἀψυχα ὄντα, καὶ χρῆζουσι ὅσον καὶ ὁ χάρτης ἐπὶ τοῦ ὁποίου γράφονται· τότε δὲ μόνον καθίστανται ἐνεργοποιοί, ὅταν σωματοποιῶνται καὶ ἐμψυχώνονται ὑπὸ τῶν ἐφαρμοζόντων αὐτοὺς ἀνθρώπων· καθόσον δὲ οὗτοι εἶναι ἰκανώτεροι, ἐναρετώτεροι, καὶ φιλοπονώτεροι, κατὰ τοσοῦτον καὶ οἱ θεσμοὶ καὶ οἱ νόμοι, ἔστωσαν καὶ κατὰ τι ἐλαττωματικοί, καθίστανται γονιμώτεροι καὶ εὐεργετικώτεροι. Αἱ γενικαὶ καὶ ἀδιαφιλονείκητοι αὐταὶ ἀλήθειαι, ἐπεκτεινόμεναι ἐφ' ὅλων τῶν Ἀρχῶν τῆς πολιτείας, δὲν ἐδύναντο κατ' ἐξαίρεσιν νὰ ἦναι ἀλλότριαι ἀπὸ τὸν θεσμόν τοῦ Συμβουλίου. Ἄν δὲ οὗτος ἐσωματοποιεῖτο καὶ ἐμψυχόνετο ὑπὸ ἀνδρῶν ἐν γένει, μεταξύ πολλῶν ἄλλων τοῦ ἔθνους, διαπρεπῶν διὰ τὴν παιδείαν, τὸν πατριωτισμὸν, τὴν ἐμπειρίαν καὶ τὴν ὠριμότητα τῆς σκέψεως, δὲν βλέπω διατὶ δὲν ἤθελεν ἐξασκεῖ ἀρίστην καὶ εὐεργετικωτάτην ἐπιβρόχην ἐπὶ τῶν κοινῶν· ἔπρεπε τις νὰ ἦναι ἐλλειπῆς ἀντιλήψεως, ἢ προκατειλημμένος, ἢ ἐμπαθής, ὅπως διαφόρως συλλογίζεται ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου.

Ἡ ἡρεμος καὶ ἐμβριθὴς προεξέτασις καὶ βίασμος τῶν νόμων, ἐπιτελουμένη ὑπὸ τοιούτων ἀνδρῶν, ἀπηλλαγμένων ἐκ τῶν πολυειδῶν ἀσχολιῶν τῆς κυβερνήσεως, ὡς καὶ ἐκ τοῦ θορύβου, τῆς ὀρμῆς καὶ τῆς ἐπισπεύσεως, ἄλλοτε δὲ ἀδρανείας, τοῦ Μονεβου-

λίου, ἤτον ἢ σπουδαιοτέρα, συνετωτέρα καὶ πολυτιμότερα πρὸς τὴν κοινωσίαν ὑπηρεσία τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος θεσμοῦ. Τὴν ὑψίστην αὐτὴν ὑπηρεσίαν ἀνωμολόγησαν μεταγενεστέρως καὶ διεστράνωσαν, ἐν τῇ κατὰ τὸ 1877 τρίτῃ συνόδῳ τῆς 7ης Βουλευτικῆς περιόδου οἱ εὐπαιδευτοὶ Βουλευταὶ Γορτυνίας καὶ Ἑρμιονίδος. Ἰδοὺ πῶς ἐκφράζεται ὁ τῆς τελευταίας Βουλευτῆς, ἀγορεύων ἐπὶ τοῦ περὶ συστάσεως Διδασκαλείου νομοσχεδίου. « Ἐλλεῖπει παρ' ἡμῖν Ἀρχὴ προπαρασκευάζουσα τὰ νομοσχεδία, διότι ἡ Συντακτικὴ συνέλευσις καθιέρωσε μὲν τὸ Συμβούλιον τῆς ἐπικρατείας, ἀλλὰ λόγοι πολιτικοί, οὓς δὲν εἶναι τῆς παρούσης ὥρας νὰ χαρακτηρίσω, κατέστρεψαν δυστυχῶς τὴν πολυτιμὸν ταύτην ἐγγύτησιν. Δὲν ὑπάρχει δὲ καὶ δεύτερος νομοθετικὸς ἐλεγχος, διότι δὲν ἔχομεν Γερουσίαν. » Ὁ δὲ Βουλευτὴς Εὐρυτανίας συναισθανόμενος ἐπίσης τὴν ἀπόλυτον ἀνάγκην τῆς προεπεξεργασίας τῶν νόμων, ἐπρότεινε κατὰ τὴν 1ην σύνοδον τῆς 8ης Βουλευτικῆς περιόδου (11 Μαρτίου 1880), τὴν πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν σύστασιν πενταμελοῦς συμβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς, συγκαυμένης ἐκ τοῦ Προέδρου τοῦ Ἀρείου Πάγου, τοῦ Προέδρου τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, τοῦ παρὰ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν Δικαστικοῦ Συμβούλου καὶ δύο καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου· ψηφωτὸν ἀκατάλληλον ἐπὶ ἀκαταλληλοτέρου δαπέδου! Ἰδοὺ ὁμολογία καὶ μεταμέλεια πικρὰ καὶ βραδεῖαι, ἰδίαι νηπίων!!

Ἡ Ἑλληνικὴ πολιτεία πάσχουσα ἀνέκαθεν ἀπὸ λειψανδρίαν, αἰσθάνεται καὶ σήμερον εἰσέτι τὴν αὐτὴν σχεδὸν ἐλλειψίν ἀνδρῶν, μάλιστα γενικῶν καὶ προπάντων εἰδικῶν, ἐξ ὧν οὐ μόνον διευκολύνεται καὶ ταχτο-

ποιείται ἡ δημοσία ὑπηρεσία, ἀλλὰ εὐστοχώτερον, λυσιτελέστερον καὶ μετὰ πεπειραμένης νοημοσύνης διεξάγεται. Τὸ Συμβούλιον ὡς πρὸς τὸν σπουδαῖον τοῦτον σκοπὸν, ἤθελεν ἀναντιρρήτως ἀποβῆ τὸ καταλληλότερον καὶ γονιμώτερον Γυμνάσιον. Ἀσχολούμενον διηνεκῶς εἰς παντοειδῆ ζητήματα κοινωνικά, πολιτικά, νομοθετικά, κ.τ.λ. ἤθελεν οὕτως ἀποτελεῖ εἶδος τι ἐπιστημονικοῦ καὶ πρακτικοῦ οὕτως εἰπεῖν φυτωρίου, εἰς ὃ μορφονόμενοι, καὶ ἐξ οὗ ἐξερχόμενοι γενικοὶ καὶ εἰδικοὶ ἄνδρες καλῶς κατηρητησμένοι, ἤθελον μετὰ τόκου καὶ ἐξοικειωθείσης πλέον φιλοπονίας, μεταφέρει τὰ φῶτα, τὴν τριβὴν καὶ τὰς πρακτικὰς γνώσεις των εἰς τοὺς λοιποὺς διοικητικοὺς κλάδους τῆς πολιτείας.

Ἄλλως τε δὲ Σῶμα συνιστάμενον ἐξ ἀνδρῶν εἰδημόνων καὶ εὐυπολήπτων διὰ τε τὸν προηγούμενον ἰδιωτικὸν ἢ δημόσιον βίον των, καθισταμένων δὲ εὐυποληπτοτέρων καὶ σεβασμιωτέρων, ἐκ τε τῶν σπουδαίων ἀσχολιῶν των καὶ τῆς ἀξίας τῶν ἔργων των, ἤθελον πάντοτε καὶ ἰδίως εἰς ἀνωμάλους καὶ ἐκτάκτους περιστάσεις, ἐξασκεῖ μεγίστην εὐεργετικὴν ἐπιβρόχην καὶ βαρύτητα ἐσωτερικὴν τε καὶ ἐξωτερικὴν ἐπὶ τῶν ὑποθέσεων, καὶ συντελεῖ διὰ τῶν γνωματεύσεών του, ὅπως κλίνη ἢ πλάστιγξ ὑπὲρ τῶν δικαίων, τῶν συμφερόντων καὶ τῆς ὑπολήψεως τοῦ ἔθνους.

Πλὴν ἡμεῖς ἀρεσκόμεθα νὰ εἴμεθα πάντοτε νήπια, καὶ ὡς νήπια, νὰ πολιτευώμεθα, καὶ νὰ παριστάνωμεν ἐκ διαλειμμάτων δράματα, ὅτε μὲν τραγικά, ὅτε δὲ κωμικά πρὸς διασκέδασιν τῶν ἀλλοτρίων, διότι θεωροῦμεν τὴν σοβαρότητα τῶν Ἀρχῶν, καὶ τὸν ὀφειλόμενον εἰς αὐτὰς σεβασμὸν, ὡς τι φορτικὸν καὶ ἀνυπόφορον, τὸ ὁποῖον σπεύδομεν τὸ ταχύτερον ν'

ἀποτινάξωμεν, καὶ ν' ἀντικαταστήσωμεν διὰ τῆς κουφότητος καὶ ἀσεβείας· τὴν δὲ ὑποταγὴν εἰς τοὺς νόμους καὶ τὴν συμπάθειαν πρὸς τὴν τάξιν, ἐκλαμβάνομεν ὡς τι δουλικὸν καὶ ἀγενές, τὸ ὁποῖον ἐγκαυχώμενοι, ἀποδοκιμάζομεν διὰ τῆς ἀπειθείας καὶ ἀταξίας.

Τὰ δυσειδῆ ταῦτα ἐλαττώματα, μεταδιδόμενα ὡς μολυντικὴ τις νόσος καὶ εἰς τὰς λοιπὰς τῆς κοινωνίας σχέσεις, εἰσάγουν καὶ τὴν κατὰ τῶν πρεσβυτέρων ἀσέβειαν, καὶ τὴν κατὰ τῶν γεννητόρων ἀνυποταξίαν, καὶ τὴν κατὰ τῶν συζύγων ἀντίπραξιν, καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀφρακτον ἀθυροστομίαν καὶ πᾶσαν ἑτέραν αἰσχροὺν πράξιν· ὡς καὶ αὐτοὶ οἱ δημόσιοι περιπίπτοι καταρुπαίνονται πολλάκις ὑπὸ ἀκοσμιῶν καὶ ἀσχημόνων λόγων. Ὁ τρόπος ὁμῶς οὗτος τοῦ ζῆν καὶ πολιτεύεσθαι καταδεικνύει σαφῶς, οὐχὶ βεβαίως χρηστοθήειαν καὶ ἀρετὴν, ἀλλ' ἐσχάτην διαφθορὰν καὶ παραλυσίαν τῶν πολιτῶν, οἵτινες σὺν τοῖς ἄλλοις πάντες φαντάζονται ὅτι εἶναι ἱκανοὶ καὶ διὰ πάντα. Ἰδοὺ πῶς διαζωγραφίζει τὴν κατάστασιν ταύτην καὶ ὁ περιώνυμος Συγγραφεὺς τοῦ Πνεύματος τῶν Νόμων. La vertu dans la république se corrompt, lorsque chacun veut être égal à ceux qu' il choisit pour lui commander, et lorsque le peuple ne pouvant souffrir le pouvoir même qu' il confie, veut tout faire par lui-même, deliberer pour le sénat, executer pour les magistrats, et déponiller tous les juges . . . . On a plus d' égards pour personne, et tout le monde parviendra à aimer le libertinage· la gêne de commandement fatiguera comme celle de l' obeissance.

Τὰ ἔργα εἰς τὰ ὁποῖα τὸ Συμβούλιον ἐκθύμως καὶ ἀκουράστως κατεγίνετο, πρὶν ἔτι ἐκδηλωθῆ ἢ κατ' αὐτοῦ λύσσα τῶν φατριῶν καὶ ἢ ἐν ἀποκρύφῳ ἀπόφασιν

τῆς διαγραφῆς του, καταμαρτυροῦν ἀριδῆλως τὸν ζῆλον, τὸν πατριωτισμὸν, τὴν ἐπιστήμην, τὴν ἐλευθεροφροσύνην καὶ ἀνεξαρτησίαν, μεθ' ὧν ἐβασάνιζε καὶ ἐπεξεργάζετο τὰ ὑποβαλλόμενα εἰς αὐτὸ νομοσχέδια. Ἴσως ἡ σοφὴ καὶ πατριωτικὴ αὐτῆ ἐπεξεργασία ἐχρήματισε καὶ εἰς ἕκ τῶν ἀποκρύφων λόγων τοῦ θανάτου του, διότι ἤθελε διαφωτίζει τὴν κοινὴν γνώμην ὡς πρὸς τὴν πορείαν τῶν ἄλλων Ἀρχῶν, ἐξ ὧν ἦτο ἀνεξάρτητον.

Ὅπως δὲ κρίνης καὶ σὺ αὐτὸ, φίλε Ἀγαθόκλεις, ἕκ τε τῶν προσώπων καὶ τῶν ἔργων του, θέλω, ὡς προεῖπον, σοὶ διαβιβάσει διὰ τῆς παρουσίας τοῦ Διατάγματος τοῦ διωρισμοῦ τῶν μελῶν, ἐξ ὧν τὸ πρῶτον κατηρτίσθη, καὶ ἰδιαιτέραν τινὰ ἐκθεσίμ μου, ἣν καθυπέβαλλον εἰς τὸ Συμβούλιον, ὅτε ἀπεστάλη εἰς τὴν βάσανον καὶ προσέξεται αὐτοῦ τὸ περὶ Δικαστικῆς ἀφομοιώσεως τῆς Ἑπτανήσου Νομοσχέδιον. Ἀκολουθῶς δὲ θέλω σὲ ἐφοδιάσει καὶ ἕκ μιᾶς ἐτέρας ἐπὶ τοῦ Νομαρχιακοῦ συστήματος εἰδικῆς ἐκθέσεως, καὶ ἐξ ἄλλης ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου γενικῆς ὅλου τοῦ Συμβουλίου, συνταχθείσης ὑπ' ἐμοῦ κατ' ἐντολὴν του.

Ἦλθον ἴσως ἐπεθύμεις ἐπὶ τέλους νὰ μάθης καὶ τίνα ἐκθεσίμ καὶ λύσιμ ἔλαβε τὸ ζήτημα, τὸ ὁποῖον διαπραγματεύεται ἡ περὶ ἀφομοιώσεως ἐκθεσίμ ἢ γνωμάτευσίμ, ἣν μετὰ τῆς παρουσίας σοὶ διαβιβάσω ; — Ὅποῖαν, φίλε μου, λαμβάνουμ συνήθως ἐν Ἑλλάδι ὅλα σχεδὸν τὰ σπουδαῖα καὶ μεγάλα ζητήματα, δυσάρεστον καὶ ἀθλίαν ! Καταργηθέντος τοῦ Συμβουλίου, ἡ Βουλὴ παρεδέξατο μέ τινασ ἐξαιρέσειμ τὴν ἐξ ἐφόδου καὶ κατὰ παρέκτασιμ ἀφομοίωσιμ ἐν Ἑπτανήσω, ἣν ἐφαρμώσασα ἡ κυβέρνησιμ, εἰσήγαγεν

ἕκτοτε ἐν πολλοῖσ τὴν σύγκρισιν καὶ τὸ χάος τῶν πραγμάτων. Ἀλλὰ περὶ τῆς μετὰ τὴν Ἑνωσιμ διοικήσεωσ τῆς Ἐπικρατείας ἐν γένει καὶ τῆς Ἑπτανήσου ἰδίως, θέλω σὲ διαφωτίσει ἀκολουθῶς, ἂν εὐκαιρήσω, δι' ἐτέρας μου ἐπιστολῆσ.

Χαῖρε καὶ εὐτύχει !

(ἔπεται τὸ Διάταγμα καὶ ἡ γνωμάτευσίμ.)

ΓΝΩΜΟΛΟΓΙΑΙ ΙΝΔΙΚΗΣ ΣΟΦΙΑΣ,

ΕΚ ΤΟΥ ΣΑΝΑΚΕΑ ΚΑΙ ΖΑΓΑΝΑΘΑ.

56. Ἄς μανθάνη καὶ ὁ πολὺς γέρων, διότι δὲν τιμᾶται τόσον ὁ πολὺπλοτος, ὅσον ὁ πολυμαθῆς. Ὁ ἔχων μάθησιμ γνωρίζει τὸ δίκαιον καὶ τὸ δρθόν, ἐκκλίνει ἀπὸ τοῦ κακοῦ καὶ τυγχάνει τῆς ἀθανασίας. ✠

57. Ἐν πᾶσι τὸ ὑπὲρ τὸ μέτρον ἀποφευκταῖον (πᾶν μέτρον ἄριστον).

58. Ἀγαθοῦ μὲν ὄντος τοῦ Βασιλέωσ, ἀγαθὸς γίνεται καὶ ὁ λαὸς· κακοῦ δὲ, κακὸς, διότι ὁ λαὸς μιμείται τὸν Βασιλέα.

59. Καὶ ὁ διδάσκων καὶ ὁ διδασκόμενος δὲν λέγονται σοφοί, ἀλλὰ σχολαστικοί. Ὅσοι ὅμως πράττουμ τὰ διδάσκοντα ἢ μανθανόμενα, αὐτοὶ λέγονται σοφοί.

60. Πολλοὶ κάκιστοι ἑαυτῶν σύμβουλοι, φαίνονται ἐπιτήδειοι εἰς τὸ νὰ συμβουλεύουν τοὺς ἄλλους.

61. Νεκρὰ εἶναι ἡ μάθησις ἄνευ ἔργων ἀρετῆς· νεκροὶ οἱ ἀμαθεῖς· νεκρὸν τὸ ἀναρχον στρατεύμα· νεκρὰ καὶ αἱ χῆραι γυναῖκες.

62. Αἱ ἀρεταὶ καὶ τὰ προτερήματα κοσμοῦσι τὴν ὠραιότητα· ἡ χρηστοθήθεια καὶ εὐρυψία κοσμεῖ τὴν εὐγένειαν· ἡ ἐνδελέχεια καὶ θεία φρόνησις τὴν παιδείαν, καὶ ἡ τρυφή τὸν πλοῦτον.

63. Τί ὠφελεῖ τὸν ἄμοιρον παιδείας καὶ μαθήσεως ἡ μεγάλη καὶ λαμπρὰ καταγωγὴ; Διότι οἱ εὐπαίδευτοι, καίτοι δυσγενεῖς, ἰσοθέως τιμῶνται.

64. Προτιμότερον εἶναι νὰ ζῆ τις εἰς τὴν ἔρημον καὶ νὰ τρέφῃται μὲ χόρτα, παρά νὰ μεταχειρίζεται τὸ εὐτελὲς καὶ ταπεινὸν τοῦτο ῥῆμα. « Δός. »

65. Ὁ κακὸς ἄνθρωπος εἶναι ὁμογάστριος ἀδελφός τοῦ ὄφεως, ὅστις δάκνει τὸν ποτίσαντα αὐτὸν γάλα.

66. Ὅστις φύσει ὦν μεγαλόφρων καὶ μεγαλοπρεπῆς θεωρεῖ τοὺς ἄλλους ὡς τὸν ἑαυτὸν του, καὶ παραβλέπει ὑπὲρ αὐτῶν τὸ ἴδιον ὄφελος, οὗτος εἶναι ὑπέρτερος πάντων.

67. Ὅστις ἀγαθοποιεῖ τὸν κακεντρεχῆ, ἀροτριᾷ καὶ σπεῖρει εἰς τὸν αἰθέρα, γράφει ἐπὶ τοῦ ὕδατος, καὶ λούει τὸν πνέοντα ἄνεμον.

Ἐνταῦθα περατοῦται ἡ τῶν Ἰνδῶν, καὶ εἰς τὸ προσεχὲς Τεῦχος ἔπεται ἡ τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων Γνωμικὴ φιλοσοφία.

ΑΡΧΑΙΑ ΤΙΝΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΠΕΡΙΕΡΓΑ.

Μετὰ τὴν ἧτταν τῶν Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας στρατηγῶν, προσελθὼν ὁ διασωθεὶς Ἄδραστος εἰς τὸν Θησέα, ἰκέτευεν αὐτὸν νὰ τὸν συνδράμῃ, ὅπως ἀναλάβῃ τοὺς νεκροὺς, τῶν ὁποίων τὴν ταφὴν ἤρνοῦντο οἱ Θηβαῖοι. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει ὁ ἐνώπιον τοῦ Θησέως ὑποστηρίζων τὸ δίκαιον τῆς ἀρνήσεως τούτων κήρυξ, ἐξέφερε καὶ λόγους λίαν συνετοὺς περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης. Ὅστις, εἶπεν, εὐθυφρονεῖ ὀφείλει νὰ φεύγῃ τὸν πόλεμον. Ἡ ἐλπίς εἶναι κάκιστος ἐν καιρῷ πολέμου σύμβουλος, παρασύρει τοὺς ἀνθρώπους εἰς βήματα παράβολα, καὶ κρίσεις ἐπικινδύνους ἢ ἐσφαλμένας, οὐδεὶς φαντάζεται τὸν θάνατον αὐτοῦ καὶ τὰς ἀνυπολογίστους τοῦ πολέμου καταστρεπτικὰς συνεπειὰς· τὰς συμφορὰς ταύτας ἀποδίδει εἰς ἑτέρους ἢ εἰς τοὺς ἐχθροὺς.

« Εἰ δ' ἦν παρ' ὄμμα θάνατος ἐν ψήφῳ φορᾷ
» Οὐκ ἂν ποθ' Ἑλλὰς δορυμαντὴς ἀπώλετο. »

Ἡ εἰρήνη εἶναι, προσθέτει, πολὺ προτιμότερα εἰς τοὺς θνητοὺς, διότι καὶ μῆτηρ εὐνόμου ἐλευθερίας εἶναι, καὶ προσφιλὴς τῶν Μουσῶν σύμμαχος, καὶ σοφός τῶν χρηστῶν ἠθῶν δημιουργός, καὶ πηγὴ ἀκένωτος πλοῦτου καὶ εὐημερίας.

« . . . . Ταῦτ' ἀφέντες οἱ κακοὶ
» Πολέμοις ἀναϊρούμεσθα . . . . (Εὐριπ. Ἴκετ.) »

— Παραπλήσια ἐφρόνουν μεταγενεστέρως καὶ ὁ μέγας στρατηγός Σικελίων καὶ Ἀντωνίνος ὁ Εὐσεβής, διότι ἔλεγον, ὅτι ἐπροτίμων τὴν ζῶν ἑνὸς πολίτου ἀπὸ τὸν θάνατον χιλίων ἐχθρῶν. Οἱ δὲ σοφώτεροι τῶν Ῥωμαίων ἐδόξαζον, ὅτι οἱ διηνεκεῖς καὶ ἀτελεύτητοι ἐπά-

λεμοι οὐ μόνον ἐξαντλοῦν, ἀλλὰ καὶ ἀποθηριόουν τὰ ἔθνη, καθιστοῦν αὐτὰ βάρβαρα, οὐδὲν ἄλλο ἐκτιμῶντα ἢ τὸν πόλεμον, καὶ τὸν ὑπὸ αἱμάτων τρεφόμενον βίον.

« Ferox gens nullam esse vitam sine armis putat. »

— Ἀποποιοῦμένός ποτε ὁ Φωκίων εἰς τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἐξέλθῃ εἰς πόλεμον, καὶ ἀποκαλούμενος καρ' ἐκείνων δειλὸς καὶ ἀνανδρος, ἀπήντησεν εἰς αὐτούς. « οὔτε σεῖς δύνασθε νὰ κάμετε ἐμὲ ἀνδρεῖον, » οὔτε ἐγὼ σὰς νὰ κάμω δειλοῦς· γνωριζόμεθα ἀμφοτέροι· ἢ ὁδὸς εἶναι ἐλευθέρα καὶ δύνασθε νὰ ἐκστρατεύσῃται ». Ἄλλοτε δὲ πάλιν τὸν προέτρεπον ἐπιμόνως οὐχὶ δι' ἐμμέσων σημείων, ἀλλὰ παρρησίᾳ νὰ ἐξέλθῃ κατὰ τῶν Θηβαίων. Ἐκεῖνος δὲ ὅστις καλῶς τοὺς ἐγνώριζεν, ἔδειξεν ὅτι ἐνέδιδεν εἰς τὰς προτροπὰς τῶν. Ὅθεν τὴν ἐπιούσαν διέταξε κατὰ τὸν νόμον τὸν κήρυκα, νὰ προσκαλέσῃ τοὺς πολίτας εἰς ἐπιστρατεῖαν ἀπὸ τοῦ 18 μέχρι τοῦ 60 ἔτους τῆς ἡλικίας τῶν. Τότε διηγέρθη μέγας ἐν τῇ πόλει θόρυβος, διότι ἕκαστος δι' ἓνα ἢ ἕτερον λόγον ἐζήτην ἢ ἀπαλλαγθῆ ἔκ τῆς ἐπιστρατείας. Ὅστε ματαιωθείσης τῆς προσκλήσεως, εἰσέγησαν πλέον καὶ οἱ εἰς λόγους ἀρειμάνιοι Ἀθηναῖοι. Ἐρωτηθεὶς δὲ μετὰ τινα καιρὸν πῶς ἐθεώρει τὸν στρατὸν, ὃν εἶχε συλλέξει ὁ στρατηγὸς Λασθένης, ἀπήντησεν, ὅτι ἦτο καλὸς διὰ τὸ στάδιον, ἀλλ' ἀμφίβαλλεν ἂν ἦτο καὶ διὰ τὸν δολιχὸν τοῦ πολέμου, δηλ. διὰ τὴν νικηφόρον ἐπιστροφὴν, καὶ δυστυχῶς αἱ ἀμφιβολίαι του ἐπαλήθευσαν.

— Ἐλθόντες ποτὲ εἰς ξριδα καὶ πόλεμον οἱ ἐν Σικελίᾳ Ἀκραγαντῖνοι μετὰ τῶν Ἱμεραίων, προέβησαν ἀμφοτέροι εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἐχθρότητος καὶ πολε-

μικῆς μανίας, ὥστ' ἐπὶ τέλους ἀπωλέσθησαν καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δέ, διότι οἱ μὲν Ἱμεραῖοι, ὡς ἀσθενέστεροι ἠττήθησαν καὶ ὑπεδουλώθησαν, οἱ δὲ Ἀκραγαντῖνοι, ἵνα νικήσωσιν, ἠναγκάσθησαν, μ' ὄλας τοῦ Σττησιχόρου τὰς πατριωτικὰς συμβουλὰς, εἰπόντος εἰς αὐτοὺς καὶ τὸν περίφημον ἀπόλογον τοῦ Ἱππου καὶ τοῦ Ἐλάφου, νὰ ὑποβληθῶσιν ἐκουσίως εἰς τὸν ζυγὸν τοῦ ὤμοῦ καὶ γνωστοῦ Τυράννου Φαλάριδος. Ταῦτα ἱστορεῖ ὁ Διόδωρος, ἀντιθέτως ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλη, ἀναφέροντα ὅτι οἱ Ἱμεραῖοι ἐξελέξαντο ἀρχηγὸν τὸν Φάλαριν.

ΛΥΣΤΗΡΑ ΚΑΤΑ ΔΩΡΟΔΟΚΗΘΕΝΤΟΣ ΔΙΚΑΣΤΟΥ

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ.

Πρώτιστον τῶν ἀρχαίων Περσικῶν νόμων μέλημα, ἦτον ἢ ἐπὶ τῆς ἀγωγῆς τῶν παίδων ἀγρυπνος καὶ διηνεκῆς ἐποπτεία τῶν Ἀρχῶν, διότι ἐνόμιζον ὅτι ἐκ τῆς χρηστῆς ἀνατροφῆς καὶ ἠθικῆς μορφώσεως τῶν παίδων, ἐξαρτᾶτο καὶ αὐτῶν καὶ τοῦ κράτους τὸ μέλλον καὶ ἡ εὐημερία. Εἰς ἐκάστην ἡλικίαν ἦσαν τεταγμένα τὰ μαθήματα, ἅτινα ὄφειλον νὰ διδάσκωνται οἱ φοιτῶντες εἰς τὰ διδασκαλεῖα. Μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων ὠφελίμων καὶ πρακτικῶν μαθημάτων, ἐδιδάσκετο διαφερόντως ἡ δικαιοσύνη. « Οἱ μὲν δὲ παῖδες » εἰς τὰ διδασκαλεῖα φοιτῶντες, διάγουσι μαθάνοντες δικαιοσύνην. » Τὰ ὑγιᾶ ταύτης διδάγματα, συ-

νοδευόμενα ὑπὸ τῶν ἀσκήσεων, ἐνεστερνίζοντο οὕτως ἐξ ἀπαλῶν δυνάμεων εἰς τὰς εὐπλάστους τῶν νέων ψυχὰς, καὶ συνηύξανον μετ' αὐτῶν. Ἔνεκα τούτου καὶ σπανιώταται ἦσαν αἱ ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἀδικίαι. ὁσάκις ὅμως συνέβαινον, αὐστηρόταται κατεγινώσκοντο ποιναὶ κατὰ τῶν παραβατῶν. Μία ἐξ αὐτῶν σκληρὰ μὲν, πλὴν παραδειγματικωτάτη, ἐχρημάτισε καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Βασιλέως Καμβύσου ἐφαρμοσθεῖσα κατὰ τοῦ δικαστοῦ Σισάμνου. Οὗτος λαβὼν ποτε χρήματα καὶ δικάσας δίκην ἀδικον, κατηγγέλθη εἰς τὸν Βασιλέα, ὅστις παραχρῆμα διέταξε καὶ τὸν κατέσφαξαν· μετὰ ταῦτα ἐκδείρας αὐτόν, περιεκάλυψε διὰ τοῦ δέρματός του τὸ θρανίον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκάθητο μετὰ τῶν ἄλλων δικαστῶν. Ἐπ' αὐτοῦ δὲ τοῦ ἰδίου θρανίου, ἐκάθητο ἀκολούθως ὡς δικαστῆς καὶ ὁ υἱός του Ὀτάνης.

Τὸ δεινὸν τοῦτο παράδειγμα, καίτοι ὑπῆρξε παιδευτικώτατον εἰς τοὺς Πέρσας καὶ συντελεστικώτατον πρὸς περιστολὴν τῶν καταχρήσεων, καὶ ἴσην εἰς τὸ ἐξῆς διανομὴν τῆς δικαιοσύνης, ἦτον ὁμως βαρβαρώτατον, διότι ἂν ἦτο δίκαιον νὰ τιμωρηθῇ ὁ δικαστῆς, δὲν ἦτο ἐπίσης δίκαιον καὶ φιλόανθρωπον νὰ κρεοκοπηθῇ.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

Ἐν σελ. 323 στίχ. 5, 8 καὶ 15 ἀν. θηλυ' ἐν σελ. 324 στ. 4 ἀν. βιβλίῳν' καὶ ἐν σελ. 361 στ. 20 ἀν. ἔνδαγμα καὶ στ. 28 ἀν. ἐπιβάλλει.

Ἐν. Ἀπηύδησα, δὲν ἀντέχω πλέον, καλή μου Ματὰ· αἱ πανταχόθεν περιστοιχοῦσαί με ὄδυναί ἐξήντησαν τὴν ὑπομονήν μου· αἱ δυνάμεις μου βαθμηδὸν καὶ ἀνεπαισθήτως φθείρονται· τὸ κάλλος τῆς νεότητός μου ἀπεμαράνθη· οὔτε χαρὰ φαιδρύνει πλέον τὸ κάτισταχγον πρόσωπόν μου, οὔτε μειδίαμα ἐπιφώσκει ἐπὶ τῶν κατώχρων χειλέων μου· αἱ ἡμέραι μου διέρχονται πλήρεις πένθους καὶ ἀγωνίας, καὶ αἱ νύκτες αὔπνοι ἢ τεταραγμένοι ὑπὸ ζοφερῶν ἐνυπνίων· ἀπώλεσα καὶ αὐτὴν τὴν ἐπιθυμίαν ὥραίων καὶ τερπνῶν θεσμάτων· εἰσέρχομαι εἰς τὸν παράδεισον, εἰς ὃν ἄλλοτε εἰσερχομένη, διεσκέδαζον καὶ εὐφραινόμενη, ἀλλ' ἀντὶ ἠδονῆς καὶ τέρψεως, αἰσθάνομαι ἐνόηλησιν, καὶ κατακυριεύομαι ἀπὸ εἰδός τι ἀκατασχέτου μελαγχολίας· δὲν ὑπάρχει ἀντικείμενον, τὸ ὅποιον μετὰ τοὺς ἀρραβῶνός μου, νὰ μὴ διεγείρῃ εἰς τὴν ψυχὴν μου τὰ ἀπαισιώτερα αἰσθήματα. Ἐμνηστεύθην ὅπως προγευθῶ τὰ προσίμια εὐδαίμονος Ἰμεναίου, καὶ ἀπεναντίας δοκιμάζω τὰ δηλητήρια τῆς ἀπογοητεύσεως καὶ ἀπωλείας γλυκυτάτων προσδοκιῶν. Ἐφантаζόμην ὅτι ὁσονοῦπω ἤθελα ὀδηγηθῆ εἰς τὰ Ἡλύσια πεδία, καὶ ἤδη εὐρίσκομαι εἰς τὴν πρὸς τὸν Ἄδην ἄγουσαν ὁδόν. Τίς θέλει μὲ ἐξαγάγῃ ἐξ αὐτῆς; Δύναμαι νὰ ἐλπίσω σωτηρίαν; — Ὁ πατήρ ἀπῆλθε πρὸ ἐτῶν ἐν τοῖς κάτω, ὁ ἀδελφός φυγὰς καὶ ἀπόδημος, ἡ μήτηρ, μόνη καὶ τελευταία μου παραμυθία, ἀπεσπᾶσθη ἤδη ἐκ τῶν κίλπων μου, ὁ Ἀρισταγόρας εἰσέτι ἀνύμφευτος καὶ ἴσως εἰς κίνδυνον, τίς λοιπὸν οὔτω ἀπάτορα, ἀμήτορα, ἀνδελφον, ἀνυμέναιον θέλει μὲ προστατεύσει; — Σεῖς, σεῖς τοῦλάχιστον ἀνηρτημένοι τῶν προγόνων μου εἰκόνας, αἵτινες μόναι ἀπέμειναν εἰς τὸν οἶκον, συμπωέσατέ με τὴν ἀθλίαν, μὴ μὲ ἐγκαταλείψετε, ἐνισχύ-

σατέ με ἐν τῇ μονώσει μου, σώσατε ἀπὸ τοῦ ἀπειλοῦν αὐτὴν αἴσχος τὴν ἀτυχή ἐπίκληρον τοῦ ἐντίμου ὀνόματός σας! Ὁ τύραννος καταχρῶμενος τῆς ἰσχύος του, καὶ ὠφελούμενος ἐκ τῆς ὀρφανίας καὶ ἐρημίας μου, θέλει τὰ πάντα τολμήσει. Ἀλήμωνων εἰς ἐμὲ τὴν ταλαίπωρον! Ἡ θέσις μου εἶναι σπαραξικάρδιος καὶ ἀπογνωστική! Πρὸς τί νὰ ἴδω τὸ φῶς; Ἡ διατι τοῦλάχιστον νὰ μὴν ἀπαλλαχθῶ νηπιόθεν τοῦ βίου; Ἡ καὶ ἡλικιωθεῖσα νὰ μὴ μείνω ἀμνήστευτος; Πρὸς τί τὸ διαφημιζόμενον κάλλος, τὰ ἐγκωμιαζόμενα θέλγητρα, τὸ σέμνωμα τῶν χαρίτων; Ὅλα ταῦτα δὲν μετετρέπησαν εἰς δόνας; δὲν παρεσκεύασαν τὸν ὀλεθρόν μου; δὲν μοὶ ἐπροκάλεσαν πέλαγος συμφορῶν; — Δῶρα εἰς ἐμὲ ἄδωρα! Προτερήματα ἐπίβουλα! Ἀπαισίον τὸ φῶς, θλιβερός ὁ βίος, πικρὰ ἢ μνηστεία, πολέμιον τὸ κάλλος, ἐνεδρὰ τὰ θέλγητρα, ἀχάριτες αἱ χάριτες. Ἴδου πλοῦτος δυστυχίων! δὲν εἶναι εὐτυχέστερος ὁ θάνατος ἀπὸ τοιαύτην ζωὴν; Ἀλλ' ὅταν καὶ ἡ ἡδονικωτέρα ταύτης γοητεία, τὸ πολυτιμότερον κόσμημα, καὶ τὸ κεφάλαιον καὶ ἡ κορωνὴς ὅλων τῶν ἀρετῶν, ἡ τιμὴ, χάριν τῆς ὁποίας δύναται τις καὶ ὠφείλει τὰ πάντα νὰ ὑποστῇ χωρὶς νὰ ἀπαυδῆσῃ, κινδυνεύει νὰ κηλιδωθῇ, δὲν εἶναι τότε προτιμότερον νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ζωὴν, καὶ νὰ συνταφῇ μὲ τὸ ἀνεκτίμητον αὐτὸ κειμήλιον; — Ἡ ὑπαρξίς ἀνευ τούτου εἶναι ὀδύνη, ὡς ἡ τεκνογονία διπλὴ συμφορὰ. Συμφορὰ διὰ τοὺς γονεῖς, μεταδίδοντας τὸ ἴδιον σίγμα εἰς τὰ τέκνα! συμφορὰ διὰ ταῦτα, φέροντα ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ τὴν αἰσχύνην τῆς καταγωγῆς των! Ὡ πικρὸς καὶ ἀλγεινὸς βίος μυριάκις τοῦ θανάτου φρικωδέστερος! Οὐδεὶς πλέον μὲ κατέχει δι' αὐτὸν πόθος ὁ θάνατος εἶναι δι' ἐμὲ μέγιστον εὐεργέτημα! Φιλτά-

τη μου Μαῖα, ἔχω ἀνάγκην μικρᾶς ἀνέσεως, αἰσθάνομαι ἀτονίαν, κατεβλήθην, ἐπιτρέψέ μου νὰ στηριχθῶ ἐπὶ τοῦ βραχίονός σου καὶ νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸ δωμάτιόν μου. (ἀναχωροῦν)

Σ Κ Η Ν Η Ε'.

Ὁ Χορὸς μόνος.

ΜΟΝΟΣΤΡΟΦΙΚΟΝ.

Θεοὶ προστάται τῶν ἀσθενῶν,
Κι' ἀνδρῶν ἀδίκων οἱ τιμωροί,
Τῆς παρθενίας τὸν ἠθασαυρόν,
Καὶ τὴν ἀξίαν τῆς ἀρετῆς,
Μὴ ἀνεχθῆτε νὰ μιλανθοῦν
Ἵπὸ τυράννου ὤμοῦ καὶ αἰσχροῦ,
Παρθενοφθόρου, θεοστυγοῦς.
Ἐστὴν Ἐναρέτην νέαν σεμνήν,
Ταχεῖς προστάται καὶ εὐμενεῖς,
Φανῆτε τώρα νὰ δοξασθῇ
Μὲ τ' ὄνομά της καὶ ἡ πατρίς.
Ἀδελφὸν ἔχει κι' εἶναι φυγὰς,
Ἄνδρα γεναῖον, φίλον πιστόν.
Εἶθε ταχέως ὡς ἀετὸς,
Πετῶν νὰ φθάσῃ ἔς τὰς κορυφὰς
Τοῦ ὄρους Αἴνου, καὶ μὲ ὄρμην
Ἡτῆσιν ὀξεῖαν νὰ καταβῇ
Ἐστὴν πόλιν μέσα, καὶ τὸν ἐχθρόν,
Ἄφοῦ σπαράξῃ, τὸν ἀσεβῆ,
Νὰ τὸν ἀφήσῃ βορὰ κυνῶν.

ΣΚΗΝΗ ΣΤ΄.

Μεγάλη αίθουσα τῶν ἀνακτόρων τοῦ Πολυφόντου, ἔνθα ὑπάρχουν πολυτελῆ ἐπιπλα καὶ ποικίλαι τοιχογραφίαι.

Θεράπων τοῦ Πολυφόντου καὶ Πανόπη.

Θερ. Δέσποινα, ἀνήγγειλα τὴν ἀφιξίν σου εἰς τὸν Πολυφόντην, ὅστις μετ' ὀλίγον θέλει ἐμφανισθῆ.

Παν. Ἐωσοῦ ἔλθη, δύνασαι νὰ μοὶ ἐξηγήσης τινὰς ἐκ τῶν περιέργων τούτων τοιχογραφιῶν;

Θερ. Τίνας;

Παν. Ὁ ἀνὴρ οὗτος καὶ ἡ γυνή, οὔτινες φαίνονται ὡς νὰ ἐτρέποντο εἰς φυγὴν, τί παριστάνουν;

Θερ. Τὴν δραπέτευσιν τῆς Ἑλένης καὶ τοῦ Πάριδος ἐκ τῶν ἀνακτόρων τοῦ Μενελάου.

Παν. Οὐράνιον, πλὴν ἀπαίσιον κάλλος ἐπλημμύρησε δακρύων καὶ πένθους Ἀσίαν τε καὶ Εὐρώπην! Καὶ ἡ διαφανῶς ἐνδεδυμένη ἐκείνη γυνή, ἡ ἔχουσα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στέφανον ἐκ μυρσίνης, καὶ κρατοῦσα εἰς τὰ χεῖρας ὠροῦτον νήπιον τοξοφόρον, τίς εἶναι;

Θερ. Ἡ Ἀφροδίτη, ἀποστέλλουσα τὸν υἱὸν τῆς Ἐρωτα εἰς ἄγραν.

Παν. Φιλομειδῆς θεὰ, ἀμείβουσα πολλάκις προσκαίρους ἠδονὰς μὲ πολυχρονίους λύπας! Καὶ ἡ πλησίον ταύτης ἱστημένη ἐπὶ λάρνακος, καὶ φέρουσα εἰς τὰς χεῖρας ὑψωμένον πέλεκυν;

Θερ. Εἶναι ἡ Κλυταιμνήστρα, φονεύουσα τὸν ἀνδρα τῆς ἐντὸς τοῦ λουτροῦ.

Παν. Μιὰρὰ γυνή, καὶ ζῶσα ἐμόλυνε, καὶ θανοῦσα ἀπώλεσε τὸν ἀνδρικὸν οἶκον. Ἡ δὲ κατόπιν αὐτῆς ἔχουσα περὶ τὴν δέσσην ὠραῖον κόσμον, τίς εἶναι;

Θερ. Ἡ Ἐριφύλη, ἥτις δι' ἐν χρυσοῦν περιδέραιον ἐπρόδοσε τὸν σύζυγόν τῆς.

Παν. Ἀκριτόμυθος καὶ φιλόκοσμος γυνή, ἀνταλλάξασα ἄριστον ἄνδρα πρὸς ἄψυχον μέταλλον. Καὶ ἡ εἰκὼν αὕτη εἰς ἣν φαίνεται γυνή σεμνοπρεπῆς, περιστοιχουμένη ὑπὸ πλήθους ἀνδρῶν ὡς νὰ ἐπολιορκεῖτο, τί παριστάνει;

Θερ. Τὴν ἀγνὴν Πηνελόπην, τὸ ἀγλαῖσμα τῶν πιστῶν συζύγων, πειραζομένην ὑπὸ τετρακοσίων μνηστῆρων.

Παν. Πιστὴ συνευναῖτις πολῦτιμον, πλὴν σπάγιον εὖρημα. Αἱ δὲ ἕτεραι ἐκεῖναι δύο, ἐξ ὧν ἡ μὲν δεικνύει χαροπὸν, ἡ δὲ ἀρειμάνιον ἦθος τί ἐμφαίνουν;

Θερ. Ἡ τὸ χαροπὸν ἔχουσα ἦθος, παριστάνει τοὺς γάμους τοῦ Κεφάλου μετὰ τῆς Πρόκριδος, κόρης τοῦ βασιλέως τῶν Ἀθηνῶν Ἐρεχθέως. Ἡ δὲ τὸ ἀρειμάνιον, τὴν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ κήθοδον αὐτοῦ τούτου τοῦ Κεφάλου μετὰ τοῦ Ἀμφιτρύωνος. Ἄλλ' ἰδοὺ ἔρχεται ὁ Δεσπότης μου. (ἀναχωρεῖ).

ΣΚΗΝΗ Ζ΄.

Πολυφόντης καὶ Πανόπη.

Πολ. Χαῖρε Πανόπη.

Παν. Χαῖρε καὶ σὺ, υἱὲ τοῦ Προμνήσου Πολυφόντα. Διατί μὲ προσεκάλεσας;

Πολ. Ἴνα διαπραγματευθῶμεν καὶ συμβιβάσωμεν σπουδαιοτάτην ὑπόθεσιν.

Παν. Τίνα; Διότι ἐγὼ οὐδεμίαν ἔχω.

Πολ. Ἐχω ἐγὼ καὶ ἀφορᾷ σὲ καὶ τὸν οἶκόν σου;

Παν. Ἐξήγησαι.

Πολ. Ὑποκρίνεσαι ἄγνοιαν.

Παν. Ἡ ὑπόκρισις ὑποθέτει γνῶσιν, καὶ τοιαύτην εἰσέτι δὲν ἔλαβον.

Πολ. Γνωρίζεις τὰς ἀξιώσεις μου, καὶ περὶ τίνος πρόκειται.

Παν. Περὶ τίνος;

Πολ. Περὶ τῆς κόρης σου.

Παν. Εἶναι ἤδη μνηστευμένη.

Πολ. Ἡ μνηστεία αἰτιολογεῖ τὴν ἀπαίτησίν μου.

Παν. Ποίαν;

Πολ. Τὴν πρὸ τοῦ Ὑμεναίου φορολογίαν τῆς με-
λονόμφου.

Παν. Ἡ παρθενία εἶναι ἀφορολόγητος.

Πολ. Εἶναι ἐγγεγραμμένη εἰς τὸ τιμολόγιον.

Παν. Ἡ τιμὴ εἶναι ἀτίμητος.

Πολ. Ἡ ἀπαρχὴ ἀνήκει εἰς ἐμέ.

Παν. Εἶναι κλοπὴ ἱερόσυλος ἀλλοτρίας ἰδιοκτη-
σίας.

Πολ. Καίτοι γυνὴ, φαίνεσαι λίαν ζωηρὰ καὶ εὐ-
φυής.

Παν. Εἶμαι μήτηρ καὶ πολυπαθής.

Πολ. Δὲν σὲ συμφέρει νὰ ἦσαι ἀνένδοτος.

Παν. Οὔτε σὲ νὰ ἐξηγήσῃς ἀπαιτήσεις ἰδίας βαρβάρων καὶ οὐχὶ Ἑλλήνων.

Πολ. Ὅμιλεῖς μετ' ἀγερωχίας.

Παν. Τὸ δίκαιον εἶναι φύσει μεγαλόφρον.

Πολ. Εἶμαι ἰσχυρὸς ἐν τῇ ἐξουσίᾳ.

Παν. Ἡ ἀρετὴ μου εἶναι ἰσχυροτέρα.

Πολ. Δύναμαι νὰ σὲ ἀπολέσω.

Παν. Ἡ ἀπώλεια μιᾶς γυναικὸς οὐδὲν ἔχει ἀνδρι-
κόν ἢ Ἡγεμονικόν.

Πολ. Ἄν σὺ θελήσῃς τὰ πάντα ἐξομαλύνονται
ἀνευ θρόνου ἢ βίβας.

Παν. Τίτι τρόπῳ;

Πολ. Ἄν μετριάσῃς τὸ ὕψος σου, καὶ προτρέψῃς
τὴν κόρην σου εἰς φιλικώτερα ὑπὲρ ἐμοῦ αἰσθήματα.

Παν. Ὅφρῖλεις πρῶτον σὺ νὰ ἀποβάλῃς τὰς ἀδί-
κους ἀξιώσεις σου, καὶ νὰ σεβασθῇς τὴν μνήμην καὶ
τὸν οἶκον τοῦ ἀποβιώσαντος ἀνδρός μου.

Πολ. Ἄν συγκατατεθῇς εἰς τοὺς λόγους μου, θέ-
λω καὶ τὸν οἶκόν σου καὶ τὸν τοῦ Ἀρισταγόρου με-
γαλύνει καὶ εὐτυχήσει.

Παν. Ἡ θυσία, ἣν ἀπαιτεῖς δὲν ἔχει ἀντάλλαγμα.
Οὔτε πλοῦτη, οὔτε δόξαι, οὔτε ἐξουσίαι ἱκανοποιοῦν
αὐτήν.

Πολ. Μὴν ἀποκρούῃς διὰ ματαίας προλήψεις τὰς
γενναίας προσφοράς μου.

Παν. Αἱ προσφοραὶ σου εἶναι παγίδες, ὡς οἱ λό-
γοι σου ἰοβόλοι.

Πολ. Οὔτε τούτους, οὔτε ἐκεῖνας γνωρίζεις νὰ
ἐκτιμᾷς.

Παν. Ἐχω ἱκανὴν εὐθύτητα καὶ κρίσιν, ὅπως
σταθμίζω τὰ πράγματα κατὰ τὴν ἀξίαν των.

Πολ. Ἄλλαι ὅμως εἰς ὁμοίας περιπτώσεις ὠφε-
λήθησαν.

Παν. Ταύτας συγκαταλέγω πρὸς ἑτάς ἀκόσμους
τοιχογραφίας τῆς αἰθούσης σου, ἐγὼ δὲ συντάττομαι
πρὸς τὰς σεμνάς.

Πολ. Ὅ,τι δὲν συναινεῖς νὰ πράξῃς ἐκουσίως,
θέλεις ἀναγκασθῆ νὰ τὸ πράξῃς καὶ ἀκουσίως· τότε
ὅμως θέλεις ἀπολέσει ὅ,τι ἠδύνασο νὰ κερδίσῃς.

Παν. Κέρδη μετ' αἰσχύνης, εἶναι κέρδη πρὸς ἀπώ-
λειαν, καὶ οὐχὶ πρὸς σωτηρίαν· ἀντὶ νὰ ὑψόνουν καὶ
λαμπρύνουν, ταπεινόνουν καὶ ἀμαυρώνουν τοὺς οἴ-
κους· ἀκμάζουν μὲν ἴσως πρὸς στιγμὴν, πλὴν ἀπέρ-

χονται ὡς στρουθία ἀνεπιστρεπταί. Οὐτε ταῦτα μὲ σαγηνεύουν, οὔτε ἡ ἰσχύς σου μὲ φοβίζει· ἔχε ἀμφοτέρα, ὡς ἔχω καὶ ἐγὼ τὴν ἀρετὴν μου. Ἦλπιζον ὅτι προσκαλῶν εἰς τὸν οἶκόν σου γυναῖκα ἐντίμον, ἀτυχῆ διὰ τὴν χρεῖαν τῆς, καὶ ἔτι ἀτυχεστέραν διὰ τὴν ἀποδημίαν τοῦ υἱοῦ τῆς, ἤθελες καὶ ὡς Ἡγεμῶν καὶ ὡς φίλος ἄλλοτε τοῦ ἀποβιώσαντος ἀνδρός τῆς, ἀπευθύνει εἰς αὐτὴν λόγους ἐντίμους, μᾶλλον εὐπρεπεῖς καὶ ἐνθαῤῥυντικούς· ἤλπιζον νὰ ἀκούσω, ὅτι ἤδη ἀπεφάσισας νὰ παράσχῃς τρανόν καὶ ἐπίσημον δεῖγμα σεβασμοῦ καὶ ἀγνῆς φιλίας πρὸς τὴν οἰκογένειάν μου, ἐπιτρέπων καὶ τὴν κοσμίαν τέλεσιν τῶν γάμων τῆς κόρης μου, καὶ τὴν ἀσφαλῆ ἐπάνοδον τοῦ καταδιωκόμενου υἱοῦ μου, καὶ ὅτι ἠθέλησας νὰ μοὶ ἀνακοινώσεις προσωπικῶς τὴν χαροποιὰν αὐτὴν ἀγγελίαν. Οἱ Ἡγεμόνες πρὸς τὴν χρηστοθήθειαν, ὀφείλου νὰ ἐπισυνάπτουν καὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀγαθοεργίαν. Δι' ἐκείνης ἠθικοποιοῦν τὰ πλήθη, ἅτινα συνήθως ὀδηγοῦνται ὑπὸ τοῦ παραδείγματος τῶν [μεγάλων, καὶ διὰ τούτων ἐφέλκουν τὰς συμπαθείας καὶ τὴν ἐγνωμοσύνην των. Ἀλλὰ σὺ μετὰ τὴν ἐν τῇ Ἀρχῇ ἀνοδὸν σου, ἐτράπης ἀντίθετον ὁδόν, εἰς ἣν καὶ πεισμόνως ἐπιμένεις. Μὲ προσεκάλεσας οὐχὶ νὰ μὲ χαροποιήσης, ἀλλὰ νὰ μοὶ ἐνσταλάξῃς ἐκ τῶν χειλέων σου εἰς τὴν καρδίαν τὸ δηλητήριον δι' ἐφυβρίστων ὑποβολῶν καὶ προτάσεων, ἀναξίων καὶ τῆς Ἀρχῆς, ἣν κατέχεις, καὶ τοῦ χαρακτῆρός μου. Ἐτέρους δὲν ἔχομεν ν' ἀνταλλάξωμεν λόγους, τὰ πάντα πλέον ἀρκούντως διεσαφηνίσθησαν, καὶ ἤδη ἀπέρχομαι.

Πολ. Ἀπελθε καὶ ταχέως. (Ἡ Πανόπη ἀναχωρεῖ).

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Α'. ΤΟΜΟΥ.

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΕΝ Τῷ Α΄ ΤΟΜῳ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

Πρόλογος.	
Περὶ ἀναβιώσεως τῶν ἔθνῶν	Σελ. 4
Ἡ οἰκογένεια ὑπὸ κοινωνικὴν καὶ ἠθικὴν ἔποψιν	» 24
Προσφώνησις πρὸς τὸν Θάνατον.	» 38
Περὶ Νεκροπόλεων.	» 42
Γνωμικὴ φιλοσοφία	» 50
Γνωμολογίαι Ἰνδικῆς σοφίας;	» 51
Ἐναρέτη δράμα ἀνάκτορον	}
Ἀφιέρωσις	
Εἰσαγωγή	
Περὶ ἀναβιώσεως τῶν ἔθνῶν (Συνέχεια)	» 57
Ἡ οἰκογένεια ὑπὸ κοινωνικὴν καὶ ἠθικὴν ἔποψιν (Συνέχεια).	» 87
Περὶ Νεκροπόλεων (Συνέχεια)	» 100
Γνωμολογίαι Ἰνδικῆς σοφίας; (Συνέχεια)	» 107
Εἰσαγωγή (Συνέχεια καὶ τέλος).	» 109
Ἡ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς σοφίας πρωτοτυπία καὶ προτεραιότης διεκδικούμεναι.	» 125
Προσφώνημα πρὸς τοὺς ἐν τῇ ἰδιαιτέτρᾳ πατρίδι μου δικαιοκρινέμενους καὶ φιλανθρώπους τοῦ Ἀσκληπιοῦ λάτρας.	» 149
Ἱστορία τοῦ Ἐμβολιασμοῦ τῆς Εὐλογίας;	» 158
Περὶ Νεκροπόλεων (Συνέχεια)	» 163
Γνωμολογίαι Ἰνδικῆς σοφίας; (Συνέχεια).	» 170
Ἐπίθεσις τοῦ δράματος τῆς Ἐναρέτης.	» 173
Πρόσωπα τοῦ δράματος, Πράξις Α΄.	» 177
Κατὰ τίνας τρόπους δρῶσιν ἐν Ἑλλάδι οἱ νόμοι	

ΣΤΥΠ	
τοῦ πολιτισμοῦ.	Σελ. 189
Ἐνόπιον πραγματοποιηθὲν	» 198
Ἱστορία τοῦ ἐμβολιασμοῦ τῆς Εὐλογίας (Συνέχεια) »	200
Περὶ Νεκροπόλεων (Συνέχεια καὶ τέλος)	» 112
Δίκη περίεργος.	» 234
Γνωμολογίαι Ἰνδικῆς σοφίας.	» 235
Προαγγελία	» 236
Ἐναρέτη (Συνέχεια, σκηνὴ Ε΄)	» 237
Ἐπίκλησις	» 253
Ἀντιπαραθετικὴ μελέτη ἐπὶ τῶν δύο ἐν Σαλαμῖνι καὶ Πύλῳ νουμμητῶν	» 256
Ἡ κατὰ τὸν Δε-Χάλερ καὶ Σχιπτεδριάνον μετα- ξὺ ατόμου καὶ κοινωνίας ἀντίθεσις	» 270
Ἱστορία τοῦ ἐμβολιασμοῦ τῆς Εὐλ. (Συνέχ.) »	273
Σπουδαῖον ἱστορικὸν γεγονός	» 286
Γνωμολογίαι Ἰνδικῆς σοφίας	» 292
Ἀπόλογο; Κύρου	» 296
Ἡ ἰσχὺς καὶ ἡ σοφιστεία θυσιάζουσαι τὴν ἀδυνα- μίαν καὶ ἀθωότητα	» 297
Διατάξεις.	» 298
Ἐναρέτη (Συνέχεια) Σκηνὴ Γ΄.	» 304
Ἡ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς σοφίας πρωτοτυπία καὶ προτεραιότης διεκδικούμεναι (Συνέχεια)	» 317
Ἱστορία τοῦ ἐμβολιασμοῦ τῆς Εὐλογίας (Συνέχ. καὶ τέλος).	» 333
Ἐπιστολὴ Α΄ πρὸς Ἀγαθοκλέα ἀνασκευαστικὴ »	353
Γνωμολογίαι Ἰνδικῆς σοφίας (Συνέχ. καὶ τέλος) »	367
Ἀρχαία τινὰ ἱστορικὰ περίεργα.	» 369
Ἀδτηρὰ κατὰ δωροδοκηθέντος Δικαστοῦ δικαιοσύνη »	374
Ἐναρέτη (Συνέχεια)	» 373